

VIDEOTON TV-COMPUTER

GRAFIKA ÉS HANG PROGRAMOZÁSA

GÉPI KÓDBAN

Valójában assembly-ben, amit majd az assembler fordító alakít át gépi kódra ;-)

2023. február 23. – **befejezetlen változat**

Tartalomjegyzék

1. Alapok.....	3
2. A videomemória (VRAM) elérése.....	4
3. Hogyan csináljuk a gyakorlatban?.....	8
4. Írás a képernyőre.....	9
5. A VRAM pixelenkénti írása.....	11
6. Vonal rajzolása.....	13
7. Sprite kirakása.....	14
8. Tile map – a kicsi és gyors pályatérkép.....	20
9. Sprite mozgatás.....	24
10. „Igazi”, maszkolt sprite kirakó.....	28
Raszter-megszakítás átállítása.....	29
11. Tippek és trükkök sprite kirakáshoz.....	35
12. Hang.....	36
1. Hangjel.....	36
2. Hangmagasság (PITCH).....	37
3. Hangerő (VOLUME).....	38
4. Hangkitartás (DURATION).....	38
5. Hang megszólaltatása (forráskód).....	40
6. Zene lejátszása.....	40
13. Digitális hang lejátszása.....	43
1. Bevezető.....	43
2. Hangminta előállítása.....	43
3. A digi hang konvertálása.....	46
4. Digi hang lejátszása TVC-n.....	47
5. A digi hang lejátszó forrása.....	48
14. Rendszerváltozók.....	50
Magnó változók.....	50
A vonalhúzás, a keret és szövegkiírás változói.....	51
BASIC változók.....	51
Soros vonal változók.....	52
Billentyűzet változók.....	52
15. Rendszer memóriaterületek.....	54
16. Portok.....	55

1. Alapok

Bár ennek a dokumentációnak a célja a Videoton TV-Computer grafika gépi kódú programozásának ismertetése (*amiről az alcímből már tudhatjuk, hogy valójában nem gépi kód lesz, hanem assembly :)*), ezzel együtt a Z80 processzor felépítését, regisztereinek és utasításkészletének ismertetését nem tartalmazza, hiszen az számos más forrásból megismerhető, például a **Gépi kódú programozás kezdőknek** című eredeti TV-Computeres könyvből.

Eredeti TV-Computeres könyvek elérhetők a tvc.hu weboldalon pdf formátumban. Ugyanitt megtalálhatóak a letölthető TVC emulátorok is (A WinTVC és a PCZ80TVC emulátorok akár 64 bites Windows 10 alatt is működnek).

De akkor vágjunk bele!

A Videoton TV-Computer (továbbiakban TVC) videomemóriájának mérete **16 KByte**, ami a háromféle grafikus módban, háromféle felbontást és a hozzájuk tartozó színmélységet tartalmaz.

Grafikus mód	Felbontás	Színmélység	pixel / byte	VRAM mérete
Graphics 2	512 x 240 pixel	2 szín	8	(512x240)/8
Graphics 4	256 x 240 pixel	4 szín	4	(256x240)/4
Graphics 16	128 x 240 pixel	16 szín	2	(128x240)/2

A videomemória (továbbiakban VRAM) hasznos mérete minden felbontásban **15 360 byte**, ahogy a fenti táblázat utolsó oszlopában levő képlet mutatja. Azaz a 16 KByte-ból marad egy kicsi, amit nem jelenít meg a TVC az alapértelmezetten **240** soros felbontás miatt (az ismert oka, hogy legyen alul-felül elegendő méretű keret minden típusú CRT TV-n).

Mennyi is ez a maradék?

16 384 – 15 360 = 1024 byte (1 KByte – 16 *64 byte) – ezt például vertikális hardver scroll-nál lehet okosan kihasználni. Talán oda is eljutunk egy következő részben, hogy ezt megmutassam :)

Egy képernyősor minden felbontásban **64 byte**. Ez egy nagyon fontos információ, aminek nagy hasznát vesszük majd. Ezt a felbontás első számából (*képernyő szélessége pixelben*) és a táblázat *pixel / byte* értékéből láthatjuk. Ez minden felbontásban ennek a kettőnek a hányadosa:

$$(512 / 8) = (256 / 4) = (128 / 2) = \mathbf{64}$$

A VRAM látható méretét ebből is kiszámolhatjuk: ha tudjuk, hogy egy képernyősor **64 byte** és minden felbontás **240** sorból áll, hiszen akkor:

$$\mathbf{64 * 240 = 15 360}$$
 byte

Oké, már tudjuk, hogy mekkora a VRAM, de hogy férünk hozzá? Lássuk a következő fejezetben!

2. A videomemória (VRAM) elérése

Ahhoz hogy a **VRAM**-hoz hozzáférjünk, be kell azt lapozni, mivel a rendszer felállításakor a videomemória nem érhető el. Ekkor a gép **4 x 16 Kbyte**-ja a következő felállású: **U0, U1, U2, SYS**. E helyett mi az **U0, U1, VID, SYS** állapotot szeretnénk bekapcsolni, ahol a **VID** a **VRAM**-ot jelöli.

U0-U3	USER (felhasználói) memória
SYS	SYSTEM – a TVC ROM a BASIC-el
VID	VIDEORAM (VRAM)

Részleteket, további lehetőségeket, lapozási kódokat lásd az **Operációs rendszer** c. könyvben.

A **VRAM** belapozást mindössze 3 sornyi assembly utasítással meg tudjuk tenni:

LD A,\$50 ; lapozási kód: U0, U1, **VID**, SYS (\$50 = decimális 80)
LD (\$3),A ; kód kiírása a **P_SAVE** rendszerváltozóba (00003-as cím)
OUT (\$2),A ; lapozási kód kiküldés a 2-es portra

Megjegyzés: **P_SAVE** csak akkor működik, ha az **U0** van belapozva (Vass Sándor tapasztalata). Gondolom ez azért van így, mivel a **\$3**-as memóriacím (**P_SAVE**) az **U0**-án helyezkedik el, így ha az nincs belapozva, akkor ott egyszerűen nem a **P_SAVE** rendszerváltozó található.

A belapozást követően a decimális **32 768 – 49 151** (hexa: **\$8000-\$BFFF**) memóriacímen lehet elérni a **VRAM**-ot. Ez azt jelenti, hogy ha bármit erre a területre írunk, akkor az valamit meg fog jeleníteni a képernyőn. Kivéve az utolsó 1 Kbyte-ot, ami ugye alapértelmezetten nem látszik a képernyőn.

De elég a rizsából, lássunk már végre valami grafikát! :) Lapozz!

A VRAM-ba írást akár BASIC-ben is kipróbálhatjuk és máris pixeleket varázsolunk a képernyőre.

Rakjunk ki egy 4 pixel széles, kicsi vonalat a képernyő közepére:

poke 56864,15

BASIC-ben a videomemória **49152**-es memóriacímen kezdődik, így BASIC parancssort használva:

$49152 + 120 * 64 + 32 = 56864$ → ez lesz a képernyő közepe (a 120. sor közepe)

Hogy miért 4 pixel széles a vonal? Mert a Graphics 4 módban 1 byte 4 pixelt tartalmaz, és a **poke** utasítással 1 byte-ot tudunk egyszerre a memóriába írni.

Éééééééés ott egy piros vonal a képernyő közepén! Nyugi, a következő fejezetben assembly-ben is megcsináljuk!


```
TV COMPUTER BASIC 2.2
Copyright 1988 VIDEOTON

42155 bytes free

ok
poke 56864,15
ok
■
```

FIGYELEM! Valójában a **32768**-as memóriacímen kezdődik a videó memória, nem a **49152** címen, így valójában $32768 + 120 * 64 + 32 = 40480$ lesz a képernyő közepe, ha assembly-ből használnánk, vagy a WinTVC-ben belapozzuk a videomemóriát.

A VRAM a képernyő bal felső sarkában kezdődik, képernyősoronként **64 byte**-ot foglal el **240** soron keresztül, folyamatosan, fentről le. Valójában **256** sor ($256 * 64 \text{ byte} = 16\,384 \text{ byte} = 16 \text{ KByte}$), de az utolsó **16** sor, azaz **1 KByte** ($16 * 64 \text{ byte}$), alpból nincs megjelenítve, ahogy erről már beszéltünk. A **\$8000** cím (decimális **32768**) a képernyő bal felső byte-jának a címe, a **\$BBFF** pedig a jobb alsó, utolsó byte-é. **\$BFFF**, a VRAM vége, a nem látható 255. sor utolsó byte-ja.

Melléklet az Operációs rendszer c. könyvből a VRAM felépítéséről

8. Videomemória

tv sor	0	1	2	"Karakter" 3	- - -	61	62	63	"Kar." sor
0	8000	8001	8002	8003	- - -	803D	803E	803F	0
1	8040	8041	8042	8043	- - -	807D	807E	807F	
2	8080	8081	8082	8083	- - -	80BD	80BE	80BF	
3	80C0	80C1	80C2	80C3	- - -	80FD	80FE	80FF	
4	8100	8101	8102	8103	- - -	813D	813E	813F	1
5	8140	8141	8142	8143	- - -	817D	817E	817F	
6	8180	8181	8182	8183	- - -	81BD	81BE	81BF	
7	81C0	81C1	81C2	81C3	- - -	81FD	81FE	81FF	
8	8200	8201	8202	8203	- - -	823D	823E	823F	2
9	8240	8241	8242	8243	- - -	827D	827E	827F	
10	8280	8281	8282	8283	- - -	82BD	82BE	82BF	
11	82C0	82C1	82C2	82C3	- - -	82FD	82FE	82FF	
232	BA00	BA01	BA02	BA03	- - -	BA3D	BA3E	BA3F	58
233	BA40	BA41	BA42	BA43	- - -	BA7D	BA7E	BA7F	
234	BAB0	BAB1	BAB2	BAB3	- - -	BABD	BABE	BABF	
235	BAC0	BAC1	BAC2	BAC3	- - -	BAFD	BAFE	BAFF	
236	BB00	BB01	BB02	BB03	- - -	BB3D	BB3E	BB3F	59
237	BB40	BB41	BB42	BB43	- - -	BB7D	BB7E	BB7F	
238	BB80	BB81	BB82	BB83	- - -	BBBD	BBBE	BBBF	
239	BBC0	BBC1	BBC2	BBC3	- - -	BBFD	BBFE	BBFF	

Bár a **Zilog Z80** processzor, ami a **TVC**-ben van, egy *8 bites* mikroprocesszor, szerencsére vannak *16 bites* regiszterei is, amik segítségével meg tudjuk címezni a **VRAM** teljes területét. Általában a legoptimálisabb a **HL** vagy a **DE** regisztereket használni erre, de ez függ az adott feladattól és annak optimalizálhatóságától.

*Érdekesség: nem csak címzésre, de adatmozgatásra is kihasználhatjuk a Z80 processzor 16 bites regisztereit. Csodálatos trükk például, hogy a stack pointert (**SP** regisztert) a **VRAM** megfelelő címére állítva mondjuk egy **PUSH BC** utasítással egyszerre **2 byte**-ot tudunk kiírni a képernyőre, míg minden más esetben egy utasítással maximum csak 1 byte-ot. Persze előtte az **SP** regisztert el kell menteni, majd ha végeztünk, akkor visszaállítani és közben a **PUSH / POP** hagyományos módon nem használható! De közben kétszeres sebességgel tudjuk írni a VRAM-ot (meg persze a hagyományos memóriát is, ha az **SP**-t olyan memóriacímre állítottuk), hiszen egy 16 bites regiszterből tudunk adatot elhelyezni az adott címre, míg mondjuk egy „adatmozgató” utasítás, az **LD** vagy az **LDI** csak egy byte-ot, azaz 8 bitet mozgat. Persze ez csak akkor igaz, ha mindig ugyanazt az 2 byte-ot szeretnénk kiírni folyamatosan, például egy területet azonos színnel szeretnénk feltölteni vagy a képernyőt törölni. Egyéb esetekben a plusz adattöltő utasítások miatt, amikkel a 16 bites regisztert újra és újra feltöltjük a kirakandó adatokkal, már kétséges, hogy valóban gyorsabb lesz-e ez a módszer. Egy sprite kirakása esetén például már nem biztos, hogy fel tudjuk használni gyorsításra. De ha odaérünk a leírásban, kiderítjük! :) Mindenesetre köszi a tippet az Elite programozójának, akinek ez eszébe jutott és Major Tamásnak, aki ezt megtalálta az Elite kódjában a múlt században és tegnap megosztotta velem! :)*

De nézzük meg azt az esetet is, amikor éppen nincs szükségünk a **VRAM**-ra, viszont hozzá szeretnénk férni a 32K feletti – **32 768-as** (hexa **\$8000**) címtől kezdődő – 16 Kbyte-nyi, szabadon használható memóriaterülethez, ahová ugye a **VRAM**-ot lapoztuk be. Akkor ehhez az eredeti memória lapozást vissza kell állítanunk. Ezt a következő módon tudjuk megtenni:

LD A,\$70 ; lapozási kód: U0, U1, U2, SYS
LD (\$3),A ; kiírás a P_SAVE memória területre
OUT (\$2),A ; kiküldés a 2-es portra

Hogy a gyakorlatban milyen módon tudunk assembly-ben programozni TVC-n, az kiderül a következő fejezetből.

3. Hogyan csináljuk a gyakorlatban?

Szuper, de hogy tudom én ezt kipróbálni, miben/mivel tudok assembly kódok írni, fordítani, futtatni? – kérdezheted jogosan. Én pedig megválaszolom :)

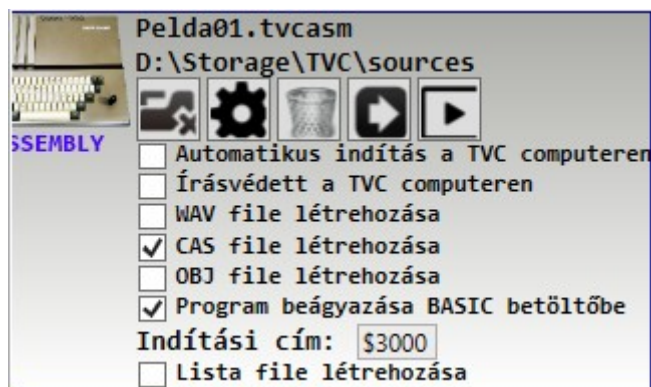
Windows alól erre a legbarátságosabb eszköz 2019-ben a TVC **Studio**, amit *István Oravec* munkájának köszönhetően használhatunk. A keretrendszer tartalmaz egy jó szövegszerkesztőt, amiben én legjobban a *kódszekciókat* (*Visual Studiot* ismerőknek *region-ok*) szeretem, amik segítségével átláthatóbbá tehető egy hosszabb forráskód is. De nem csak szerkesztésre alkalmas, hanem *assembly* kódok lefordítására és BASIC betöltő részt tartalmazó **.CAS** állomány készítésére is, ami azonnal betölthető egy emulátorba és ott futtatható. Ezen felül **.wav** fájl is képes készíteni a **.CAS** fájlból, ami közvetlenül a gépbe is betölthetővé teszi a programot. Szóval remek kis fejlesztőeszköz ez a *TVC Studio*, köszönjük!

Itt jegyzem meg, hogy készíthető olyan *assembly* forrás, aminek a kezdőcímét (org) decimális **6639**-re – a BASIC terület kezdetére – állítva és a megfelelő BASIC tokeneket tartalmazó kódokat az elejére helyezve, majd lefordítva egy önmagában is működő.. **.cas** fájl eredményez, amit nem kell BASIC betöltővel „bepoke-olni”, így ez hosszabb kódoknál működőképesebb és kényelmesebb megoldás. Erről is szót ejtek majd később.

De akkor nézzük az előző fejezetben szereplő BASIC példát, a piros vonalat a képernyő közepén, a TVC Studio-ba beírható assembly szintaxissal:

ORG	\$3000	; a kódunk ide fog kerülni a memóriában betöltéskor
LD	A,\$50	; A regiszterbe a memória lapozási kód: U0, U1, VID , SYS
LD	(\$3),A	; lapozási kód kiírása P_SAVE rendszerváltozóba (00003-as címre)
OUT	(\$2),A	; és kiküldése a 2-es port-ra – a VRAM belapozása kész
LD	HL,32768+120*64+32	; HL regiszterbe a cím: VRAM eleje + 120 sor + 32*4 pixel
LD	A,15	; A=15 → 2. szín beállítása az összes pixelre a byte-ban
LD	(HL),A	; A, azaz 15 kiírása a HL által mutatott VRAM címre
LD	A,\$70	; A regiszterbe az eredeti memória lapozási kód: U0, U1, U2, SYS
LD	(\$3),A	; lapozási kód kiírása P_SAVE rendszerváltozóba
OUT	(\$2),A	; és kiküldése a 2-es port-ra – eredeti lapozás visszaállítva
RET		; RETURN - visszatérés a hívóhoz, ez esetben a BASIC-be
END		; a program vége – jelzés a TVC Studionak

Az alábbi kép szerint beállított **TVC Studio**-val elkészített BASIC betöltős **.cas** fájl betölthető mondjuk a **WinTVC** vagy a **PCZ80TVC** emulátorokba és azokban futtatható.

4. Írás a képernyőre

Azt ígértem, hogy ha VRAM területre írunk, akkor az meg fog jelenni a TVC képernyőjén. Lássuk!

Ha a VRAM már belapozásra került (lásd az előző fejezetben), akkor az elejére írunk ki egy byte-ot:

LD HL,\$8000 ; HL-be betöltjük a VRAM legelső byte-jának címét
 LD A,\$FF ; betöltünk az A regiszterbe 255-öt
 LD (HL),A ; kiírjuk a VRAM első byte-jára az A regisztert, azaz 255-öt

A paletta 3. színe szerinti 4 pixel széles vonal fog megjelenni a bal felső sarokban. **De miért?**

Alapértelmezetten Graphics 4-ben indul el a TVC. Ez a 256x240 pixel felbontású, 4 színű grafikus mód. Ebben a módban 1 byte-on 4 pixel kerül megjelenítésre, hiszen a 4 -féle szín 0-3 értéként kerül letárolásra, amihez 2 bit elegendő, 1 byte pedig 8 bit, ebből adódóan $8 / 2 = 4$ (pixel).

1-1 pixel színét nem egymást követő bitek mutatják, hanem egy bit a byte felső 4 bitjéből és egy bit az alsó 4 bitjéből. Így néz ki 4 pixel 1 byte-on bitenként (az azonos színek csak az azonos pixelhez tartozó biteket jelölik, nincs köztük a pixelek tényleges színéhez!):

Érték:	128	64	32	16	8	4	2	1
Bit sorsz.:	7. bit	6. bit	5. bit	4. bit	3. bit	2. bit	1. bit	0. bit
Pixel/szín:	P1 Szin0	P2 Szin0	P3 Szin0	P4 Szin0	P1 Szin1	P2 Szin1	P3 Szin1	P4 Szin1

P1-P4 az egy byte-on belüli pixeleket jelenti balról-jobbra, a **Szin0** az adott pixel színének alsó bitjét, a **Szin1** pedig a felső bitjét. Az alábbi táblázatokban a kék háttér **1**, a fehér **0** bit értéket jelöl.

Az 1. pixel 1. színre állításakor így kell a biteket beállítani (Szin0: 1 Szin1: 0) – a byte értéke = **128**

7. bit	6. bit	5. bit	4. bit	3. bit	2. bit	1. bit	0. bit
P1 Szin0	P2 Szin0	P3 Szin0	P4 Szin0	P1 Szin1	P2 Szin1	P3 Szin1	P4 Szin1

Az 1. pixel 2. színre állításakor így néz ki a byte (Szin0: 0 Szin1: 1) – a byte értéke = **8**

7. bit	6. bit	5. bit	4. bit	3. bit	2. bit	1. bit	0. bit
P1 Szin0	P2 Szin0	P3 Szin0	P4 Szin0	P1 Szin1	P2 Szin1	P3 Szin1	P4 Szin1

Az 1. pixel 3. színre állításakor így néz ki a byte (Szin0: 1 Szin1: 1) – a byte értéke: **136**

7. bit	6. bit	5. bit	4. bit	3. bit	2. bit	1. bit	0. bit
P1 Szin0	P2 Szin0	P3 Szin0	P4 Szin0	P1 Szin1	P2 Szin1	P3 Szin1	P4 Szin1

Az 1. pixel 1. színe és a 3. pixel 3. színre állításakor így néz ki a byte – a byte értéke: **162**

7. bit	6. bit	5. bit	4. bit	3. bit	2. bit	1. bit	0. bit
P1 Szin0	P2 Szin0	P3 Szin0	P4 Szin0	P1 Szin1	P2 Szin1	P3 Szin1	P4 Szin1

Mind a 4 pixel a 3. színre állításakor így néz ki a byte – a byte értéke: **255 (hexa: \$FF)**

7. bit	6. bit	5. bit	4. bit	3. bit	2. bit	1. bit	0. bit
P1 Szin0	P2 Szin0	P3 Szin0	P4 Szin0	P1 Szin1	P2 Szin1	P3 Szin1	P4 Szin1

Nyilvánvalóan egy byte az összes -féle kombinációban tartalmazhatja a bitek ki-be kapcsolt állapotát, attól függően, hogy melyik pixelek milyen színnel vannak éppen megjelenítve. Ezekből csak néhányat mutattak be a fenti példák.

Az utolsó példa alapján, ha a képernyő-memória valamelyik byte-jába **255** értéket (hexa **\$FF**) töltünk, akkor ez azt jelenti, hogy az 1-4 pixelek összes bitjét 1-re állítjuk. Tehát az előző példaprogramunkban, ahol a **\$8000**-es címre **\$FF** értéket írtunk, nem tettünk mást, mint a képernyő első sorának első byte-jában mind a négy pixelt beállítottuk a paletta 3. színére, így rajzolva egy 4 pixel széles és 1 pixel magas vonalat a paletta 3. színével, ami a TVC bekapcsolása után a sötétkék szín.

Érték:	128	64	32	16	8	4	2	1
Bit sorsz.:	7. bit	6. bit	5. bit	4. bit	3. bit	2. bit	1. bit	0. bit
Pixel/szín:	P1 Szin0	P2 Szin0	P3 Szin0	P4 Szin0	P1 Szin1	P2 Szin1	P3 Szin1	P4 Szin1

Látható a táblázatból, hogy ha csak az **1. pixelt** szeretnénk **1. színre** állítani (**P1 Szin0 bit**), akkor **255** helyett **128**-at kell a címre írni. Ha a **2. pixelt** szeretnénk **1. színre** állítani (**P2 Szin0 bit**), akkor pedig **64**-et. A **3. pixel** esetén ez az érték **32**, míg a **4. pixel** esetén **16**. Ezek nem mások, mint megfelelő bit által mutatott 2-es számrendszerbeli értékek. Nem is nehéz, nem igaz? :) A **2. színhez** a pixeleknek megfelelő alsó biteket kell ugyanígy beállítani (**P1 Szin1, P2 Szin1, P3 Szin1, P4 Szin1 bitek**), a **3. színhez** pedig a pixeleknek megfelelő felső és az alsó biteket egyszerre.

Oké, de ha például **128**-at teszünk abba a byte-ba, akkor nem csak az **1. pixelt** állítjuk ezzel **1. színűre**, hanem a **2-3-4. pixeleket** is egyben **0. színűre**, hiszen a byte összes többi bitjében **0** van, ezért aztán felülírjuk a 2-3-4. pixeleket is. De mi van akkor, ha azokon a pixeleket már ki van valami rajzolva a képernyőre, amit nem szeretnénk felülírni, vagy nem 4 pixelt szeretnénk egyszerre kiírni, csak egyet? Erről szól a következő fejezet.

5. A VRAM pixelenkénti írása

Az előző fejezetben kiderült, hogy a videomemóriát, hogy tudjuk egyszerűen byte-onként írni, de **Graphics 4** módban 1 byte-ban 4 pixel van, így ha byte-onként írjuk a VRAM-ot, akkor mindig 4 pixelt írunk felül, ami ritkán megfelelő megoldás.

Hogy tudunk egyszerre csak 1 pixelt írni a VRAM-ba?

Úgy, hogy a byte-nak csak bizonyos bitjeit írjuk felül, nem az egészet. Tudom, te is erre gondoltál ;-)

Erre nekem kapásból két módszer jut eszembe:

I. Módszer – SET / RES

Van két bit manipuláló utasítás Z80 assembly-ben, amivel egy-egy bitet tudunk beállítani 1-re (**SET**), vagy 0-ra (**RES**). A zöld megjegyzések elején szögletes zárójelekben a végrehajtási ciklus szerepel.

```
LD HL,$8000 ; [10] megcímezzük a VRAM első byte-ját  
SET 7,(HL) ; [15] a $8000-es címen levő byte 7. bitjét 1-re állítjuk
```

Egy bit beállításával azonban csak a szín felét tudjuk beállítani, de nekünk a másik bitet is be kell, hogy az adott pixel mindkét szín-bitjét módosítsuk. Így tehetjük ezt meg, ha az **1. pixelt 1. színre** akarjuk állítani:

```
LD HL,$8000 ; [10] megcímezzük a VRAM első byte-ját  
SET 7,(HL) ; [15] a $8000-es címen levő byte 7. bitjét 1-re állítjuk  
RES 3,(HL) ; [15] a $8000-es címen levő byte 3. bitjét 0-ra állítjuk
```

Így pedig, ha a **3. pixelt** akarjuk a **2. színre** állítani:

```
LD HL,$8000 ; [10] megcímezzük a VRAM első byte-ját  
RES 5,(HL) ; [15] a $8000-es címen levő byte 5. bitjét 0-ra állítjuk  
SET 1,(HL) ; [15] a $8000-es címen levő byte 1. bitjét 1-re állítjuk
```

II. Módszer – AND / OR

Logikai és /vagy műveletet hajtanak végre bitenként az **AND** / **OR** utasítások. Az **OR**-nak az lenne az előnye a **SET**-el szemben, hogy akár két bitet is be tudunk állítani egy utasítással (persze akár mind a 8-at is). Az **AND**-el viszont törölni tudunk, akár két bitet is egyszerre (természetesen ezzel is akár mind a 8 bitet tudjuk egy utasítással törölni). Szóval az **AND** / **OR** akkor lehet hasznos, ha egy byte-on belül több pixelt is szeretnénk egyszerre állítani, vagy törölni, illetve ha a **0.** vagy a **3.** színt akarjuk beállítani, mivel ekkor egyetlen **AND** (0. színhez) vagy egyetlen **OR** (3. színhez) utasítás is elég az egy pixelhez tartozó 2 darab szín-bit beállításához. Egy **AND** / **OR** párossal, azaz 2 utasítással, akár 3 pixelt is be tudunk egyszerre állítani tetszőleges színre egy byte-on belül (nyilván 4 pixelt is, de akkor már egyszerűbb 1 utasítással kiírni 1 egész byte-ot :)). A **RES** / **SET** párosból ehhez 2 helyett 6 utasítása van szükség, de persze ez speciális eset.

Lássuk! Az **1. pixelt** beállítjuk az **1. színre** (tégezzük fel, hogy **HL** regisztert beállítottuk egy előző utasításban a megfelelő **VRAM** címre) :

```
LD A,(HL) ; [ 7] A regiszterbe beolvasunk 1 byte-ot a VRAM-ból
OR 128     ; [ 7] A 7. bitjét beállítjuk → 128
AND 255-8 ; [ 7] A 3. bitet töröljük → mindenhol 1, kivéve a 3. bit (8)
LD (HL),A ; [ 7] visszaírjuk a módosított byte-ot a VRAM-ba
```

Érdekesség: a végrehajtása összesen $4*7 = 28$ ciklus, míg a **SET** / **RES** páros $2*15 = 30$ ciklus.

Ha a 4. pixelt állítjuk a 3. színre, akkor az **AND**-et megspóroljuk, így már csak **21** ciklus:

```
LD A,17    ; [ 7] A 4. és 0. bitjét beállítjuk → 16 + 1 = 17
OR (HL)    ; [ 7] A OR VRAM byte, amire HL regiszter mutat
LD (HL),A ; [ 7] visszaírjuk a módosított byte-ot a VRAM-ba
```

Ez persze csak egy pixel kirakása egy helyre, ennél izgalmasabb feladat, ha vonalat kell húzni, ahol az eltérő folyamat miatt másféle optimalizálást lehet elvégezni, szóba kerülhetnek újabb izgalmas utasítások, amikkel egyszerűsíthetjük az életünket. Erre nézünk példákat a következő fejezetben.

6. Vonal rajzolása

Majd valamikor ez is jön!

7. Sprite kirakása

Na, végre valami izgalmas dolog! :) Azonban kicsit füllentős ez a cím, mert elsőre igazából nem sprite-ot fogunk kirakni, hanem mondjuk úgy, hogy egy képdarabot. Azaz inkább egy négyszögletes figurát, ami annyiban tér el a hagyományos sprite-tól, hogy ugyan úgy néz ki, mint egy sprite, de nem átlátszó. Ez mit jelent? Azokon a pontjain, ahol nincs kirajzolható pixele (a mintában fekete), ott kirakás után nem a háttér fogjuk látni, hanem szépen felülírja azt a saját háttér színű pixelével.

Akkor miért fárasztalak ezzel a kirakással? Mert sokkal gyorsabb, mint ha egy háttérszíneiben átlátszó sprite-ot szeretnénk kirakni, és bizonyos esetekben nincs szükség „igazi” sprite kirakásra, mert ahol a sprite-od mozog, ott nincs „rajzolt” háttér, csak egyféle háttérszín, így a nem átlátszó sprite-od nem fogja azt „elrontani”. De nyugi, készítünk „rendes” sprite-kirakót is majd! :)

Itt egy példa az általam 1990-ben elkövetett *Volleyball* c. játékból. A figurák fekete háttér előtt mozognak, így nincs szükség arra, hogy a háttérszínű (fekete) pixeleik átlátszóak legyenek, hiszen pont úgy néz ki a háttér is, így ha rárajzoljuk arra, azzal semmit nem takarunk le. Másik példának a *Kísértetkastély* c. játékban szereplő ellenfeleket is írhatom, amik szintén ezzel a technikával kerülnek ki a képernyőre. De minden olyan helyen érdemes ezt alkalmazni, ahol egyszínű a háttér.

De akkor lássuk a medvét*! Hogy néz ki egy ilyen négyzetes sprite-kirakó assembly-ben:

```
ORG $4000 ;erre a címre kerül a lefordított kód

CALL VRAMON ;meghívjuk VRAM belapozást
; beállítjuk a PutSprite szubrutin paramétereit:
LD HL,SPRITE ;HL: a sprite kezdőcíme
LD DE,32768+106*64+30;DE: képernyő pozíció: 106. sor, 30. byte
LD A,28 ;A : a sprite magassága pixelsorokban
CALL PUTSPRITE ;meghívjuk a sprite-kirakót
CALL VRAMOFF ;meghívjuk a VRAM kilapozást
RET ;visszatérünk a BASIC-be

;sprite-kirakó szubrutin. Paraméterek HL, DE és A regiszterekben
PUTSPRITE LD BC,64 ;BC = 64
LDI ;HL címről 1 byte DE címre és DEC(BC)
LDI
LDI
LDI ;ahány byte széles a sprite, annyi LDI
ke11 EX DE,HL ;DE <=> HL csere
ADD HL,BC ;HL = HL + (64 - szélesség) → új sor
EX DE,HL ;DE <=> HL csere vissza
DEC A ;csökkentjük a kiírandó sorok számát
JP NZ,PUTSPRITE;ha A nem 0, akkor folytatjuk a kiírást
RET ;kész, visszatérés a hívóhoz

;VRAM belapozó szubrutin
VRAMON LD A,$50 ;lapozási kód: U0, U1, VID, SYS
LD ($3),A ;kód kiírása a P_SAVE rendszerváltozóba
OUT ($2),A ;lapozási kód kiküldés a 2-es portra
RET ;visszatérés a hívóhoz

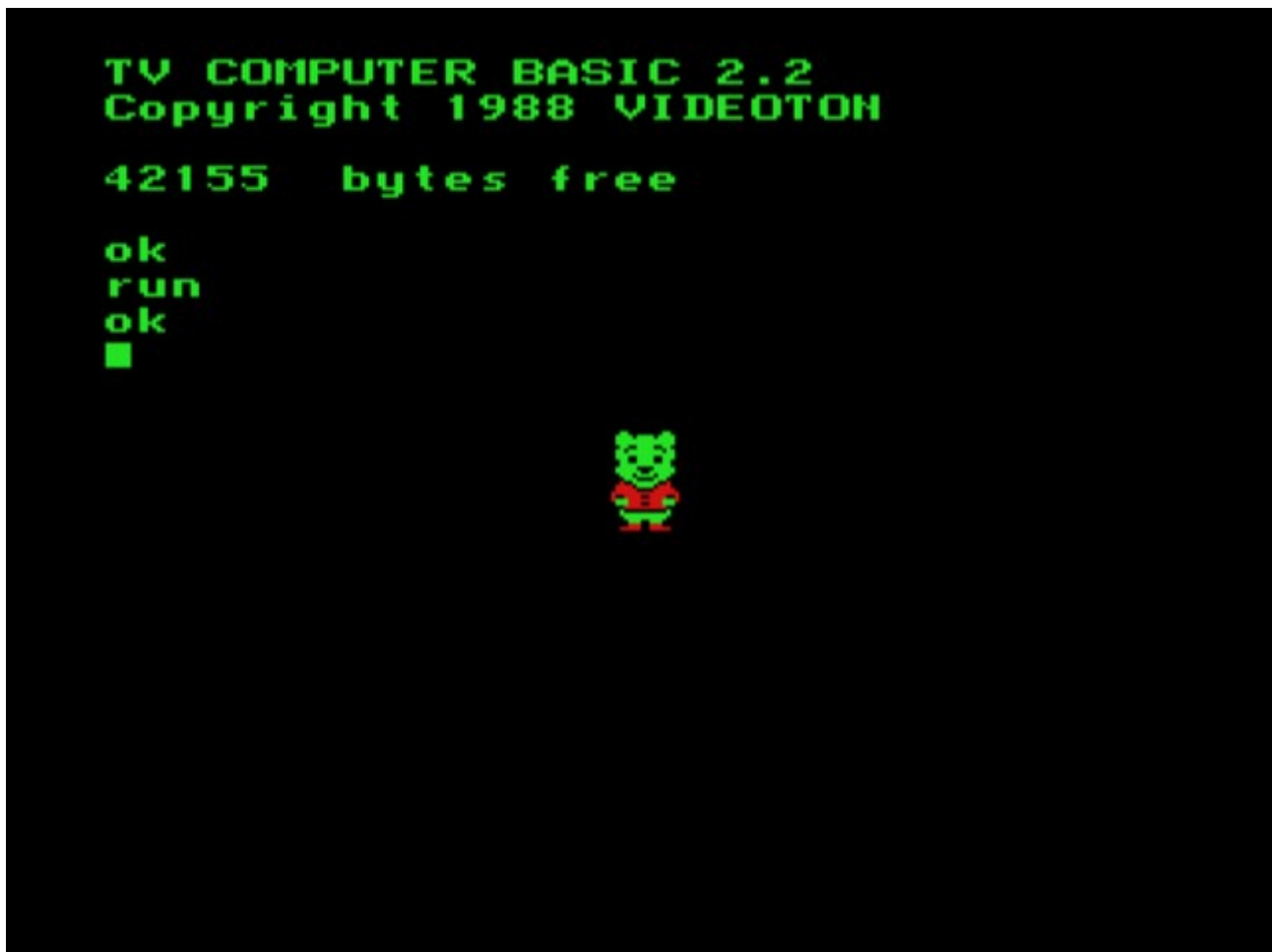
;VRAM kilapozó szubrutin
VRAMOFF LD A,$70 ;lapozási kód: U0, U1, VID, SYS
LD ($3),A ;kód kiírása a P_SAVE rendszerváltozóba
OUT ($2),A ;lapozási kód kiküldés a 2-es portra
RET ;visszatérés a hívóhoz

;a sprite pixelai byte-okban (16x28 pixel → 4x28 byte)
SPRITE DB 48,0,0,192
DB 112,176,208,224
DB 112,240,240,224
DB 112,240,240,224
DB 48,48,192,192
DB 96,240,240,96
DB 112,240,240,224
DB 112,48,192,224
DB 48,48,192,192
DB 48,240,240,192
```

```
DB 112,192,48,224
DB 112,224,112,224
DB 48,176,208,192
DB 16,192,48,128
DB 2,112,224,4
DB 7,56,193,12
DB 7,12,3,14
DB 15,15,15,15
DB 9,14,7,9
DB 120,15,15,225
DB 112,14,7,224
DB 1,15,15,8
DB 32,0,0,64
DB 48,240,240,192
DB 16,240,240,128
DB 0,224,112,0
DB 0,14,7,0
DB 3,14,7,12
END
```

;a program vége - jelzés a TVC Studionak

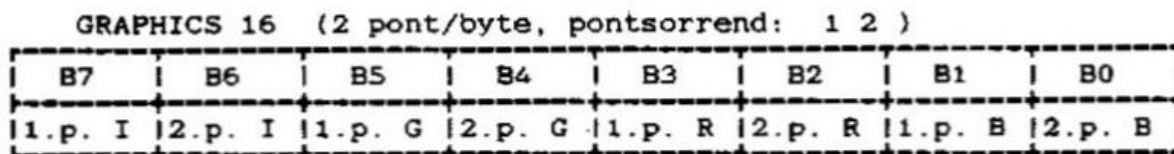
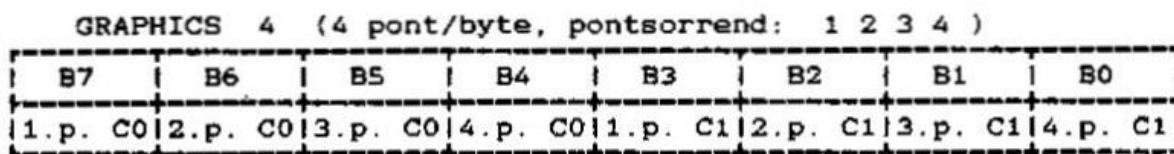
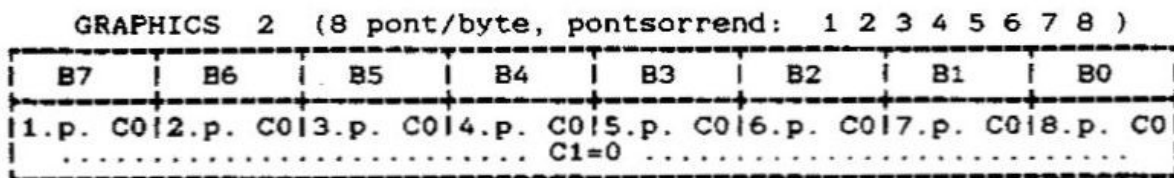
A fenti forráskód egy az egyben beilleszthető a TVC Studio-ba. A BASIC betöltő és a CAS fájl elkészítése után (*Indítási cím: \$4000*) már be is lehet tölteni emulátorba vagy igazi TVC-be. Az eredménynek így kell kinéznie, Ő egy 16 pixel széles, 28 pixel magas *medve-féleség:

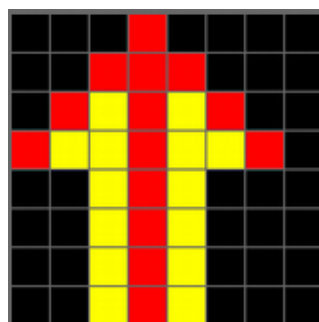
Mit kell tudnunk erről a sprite-kirakóról?

Ez a sprite-kirakó mindhárom grafikus módban módosítás nélkül használható a megfelelő sprite adatok (**SPRITE DB** sorok) megadása mellett. Ez ki is próbálható: betöltés után váltsunk át **Graphics 2**-re, majd futtassuk a programot, majd **Graphics 16**-ra és ismét futtassuk. A sprite kicsit „szélütötte” :), de mindkét módban meg fog jelenni. A furcsaság oka, hogy a sprite pixeladatai a **Graphics 4** módhoz lettek elkészítve, ott felelnek meg az eredeti kinézet pixeleinek, de ugyanezek a byte-ok más pixeleket eredményeznek más grafikus módokban. A következő két táblázat mutatja, hogy mi az eltérés a grafikus módok között az egy byte-on levő pixeleket tekintve.

Graphics 2	1 byte = 8 pixel	a byte minden bitje 1 pixelnek felel meg
Graphics 4	1 byte = 4 pixel	a korábban ismerttetett 2 bit / pixel felépítésű
Graphics 16	1 byte = 2 pixel	4 bit / pixel felépítésű (I-G-R-B bitek)

Még azt figyelembe kell venni, hogy a sprite byte-onként kerül kirakásra, emiatt Graphics 4 módban **4-gyel**, Graphics 2-ben **8-cal**, míg Graphics 16-ban **2-vel** osztható szélességűnek kell lennie. Persze ettől még maga a látható sprite lehet keskenyebb, ilyenkor az első vagy az utolsó oszlopokban „üres” háttér színű pixeleket kell tenni. Az alábbi példa sprite **8 pixel** széles, de az utolsó oszlopa üres, így a sprite már csak **7 pixel** szélesnek fog látszani, pedig mi mind a **8x8 pixel** (**8x2 byte**-ot) kirakjuk:

A **PUTSPRITE** egy szubrutin, amit a programunkból bárhonnán meghívhatunk, de a hívás előtt be kell állítanunk a **HL**, **DE** és **A** regiszterekbe a szubrutin paramétereit a következők szerint:

HL	a sprite adatainak kezdőcíme (sima címkét töltünk bele)
DE	a sprite kívánt pozíciója a képernyőn (VRAM -ban)
A	a sprite magassága pixelsorokban

1. Az elején meghívjuk a **VRAMON** szubrutint, ami a korábban ismertetett módon belapozza a **VRAM**-ot, hiszen másképp nem tudnánk a képernyőre írni.
2. Ezt követően beállítjuk a **PUTSPRITE** paramétereit a fenti táblázatnak megfelelő módon.
3. Majd meghívjuk a **PUTSPRITE** szubrutint, ami kiteszi a sprite-ot a **DE** regiszternek megfelelő képernyő-pozícióba, majd visszatér.
4. Ezt követően a **VRAMOFF** szubrutin segítségével visszaállítjuk a memória lapozást.
5. Egy **RET** utasítással pedig visszatérünk a hívóhoz, ami most a BASIC-et jelenti.

De mi történik a **PUTSPRITE**-on belül?

- Az elején **BC** regiszterbe **64**-et teszünk, később kiderül, hogy miért.
- Majd következik egy **LDI** utasítás, ami azt csinálja, hogy kiolvasson egy byte-ot a **HL** által mutatott címről (*ez ugye a sprite byte-jaira mutat*), azt bemásolja a **DE** által mutatott címre (*ez pedig a megfelelő képernyőcímrre mutat*), majd növeli mindkét regiszter értékét egyel, ami nekünk szuper, mert így **HL** már a következő sprite byte-ra mutat, **DE** pedig a következő képernyő byte-ra, ezért tudjuk is majd folytatni a kirakást. Mivel **16 pixel** széles a sprite-unk, az meg pont **4 byte**, így négyszer ismételjük ezt, **négy LDI** utasítást használva.
- A **négy LDI** utasítással kitettünk egy sort a sprite-ból, most a **DE** regisztert át kellene terelni a következő képernyősorra. Azt tudjuk, hogy egy képernyősor **64 byte**, így a következő sor **64 byte-tal** van „arrébb” a **VRAM**-ban, tehát a **DE**-hez **64**-et kellene hozzáadni, hogy a következő sorra mutasson. Mi ravasz módon be is tettünk a **BC** regiszterbe **64**-et a az elején, csakhogy, mivel minden **LDI** egyel növelte a **DE** regisztert (és a **HL**-t is), így az viszont már **4 byte-tal** előrébb jár, szóval igazából már csak **60**-at kell hozzáadnunk, hogy a következő sorra mutasson. Milyen szerencse, hogy minden **LDI** a **BC**-t meg csökkenti egyel, és mivel négy **LDI** -t hajtottunk végre, így most a **BC**-ben már csak **60** van. *Mekkora szerencsénk van! ;-)* Na, akkor nincs is más dolgunk, mint **DE**-hez hozzáadni **BC**-t és máris a sprite következő sorának megfelelő képernyő-pozícióra fog mutatni. Igen ám, de a **Z80** proci tervezői olyan furfangosan állították össze az utasításokat, hogy csak **HL**, **IX** és **IY** regiszterekhez lehet egy másik regisztert hozzáadni, **DE**-hez nem. De annyi menekülőutat azért adtak, hogy van olyan lehetőségünk, hogy **DE**-t és **HL**-t felcseréljük az **EX DE,HL** utasítással. Ekkor ugye **HL**-be kerül **DE** értéke (és fordítva), így már egy **ADD HL,BC** utasítással jók is vagyunk. Ezután ügyesen visszacsináljuk a cserét egy ismételt **EX DE,HL** -el és **DE** már a következő sorra is mutat, miközben **HL** igazából

nem változott. *Hurrá!* Tudjuk, hogy minden **LDI** növelte **HL** értékét is, így az a soron következő sprite byte-ra mutat, és mivel a sprite byte-ok egymás után vannak ömlesztve a memóriában, így ezzel semmi több dolgunk nincs. *Nagyon jól nyomjuk! :)*

- Kiraktunk egy sort, **DE** a következő képernyősor megfelelő pozíciójára mutat, **HL** is rendben van, tehát jöhet is a következő sor kirakása. Ehhez előbb csökkentjük **A** regiszter értékét, amibe az elején a sprite sorainak számát tettük. Ha ez nem nulla, akkor még van következő kirakandó sora a sprite-nak, így visszaugrunk a ciklus elejére (**JP NZ,PUTSPRITE** – **JumP** if **Non Zero**) és kezdjük előlről a folyamatot, amíg **A** regiszter nullára nem csökken, mert az azt jelenti, hogy kiraktuk az összes sort, azaz készen vagyunk.
- A végén jön még egy kecses **RET** (**RETURN**), amivel visszatérünk a szubrutin hívásának helyére.

*És akkor tisztázzuk, hogy miért jó ez, hogy fixen beraktunk ebbe a sprite-kirakóba annyi **LDI** utasítást, ahány byte széles a sprite, amit kirakunk. Mert, hogy van egy olyan utasítás is, hogy **LDIR**, ami azt csinálja, hogy **BC** számú **LDI**-t hajt végre tők automatikusan (**LDI Repeat** – **LDI** ismétlés). Betöltjük **BC**-be, hogy hányszor szeretnénk ismételni és csak kiadjuk egyetlenegyszer, hogy **LDIR**, és készen vagyunk. Így **BC** regiszterbe, mint paraméterbe át tudnánk adni a sprite szélességét byte-okban és lenne egy teljesen általános sprite-kirakónk, ami tetszőleges szélességű sprite-ot ki tudna rakni a kód módosítása nélkül. Ez igaz, házi feladatnak tessék megcsinálni!*

De akkor mi a manóért nem így csináltuk?

*Azért, mert egy **LDIR** 20 CPU clock végrehajtású idejű minden ismétléskor és erre még rájön 1 CPU clock zárásként, míg egy **LDI** csak 16 CPU clock, tehát **20%-kal kevesebb idő alatt végez**, nekünk meg egy nem túl gyors TVC-nk van, így mindenhol érdemes gyorsítani, ahol csak lehet. Nem nagy dolog annyi sprite-kirakót írni, ahány fajta szélességű sprite-unk van. Elég rövidke kis szubrutin ez :)*

De nem csak sprite kirakásra jó ez a fajta képminta-kirakó, hanem akár pályák megjelenítésére is, úgynevezett **Tile Map** technikával, aminek a segítségével kis memóriefoglalás mellett tudunk sok pályát eltárolni, amik ráadásul relatív gyorsan kirakhatók / válthatók a képernyőn. Erről fog szólni a következő fejezet.

8. Tile map – a kicsi és gyors pályatérkép

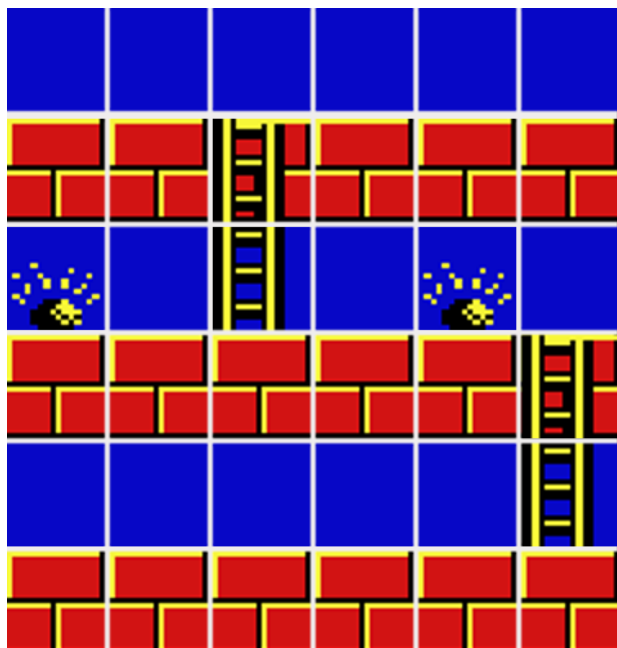
Tudjuk, hogy a videomemória képernyőn látható része **15 360 byte**, azaz egy teljes képernyős grafika **15 KByte** méretű (lásd a legelső fejezetben). Amikor bekapcsolunk egy 64 KByte-os TVC-t, az induláskor kiírja, hogy **42 255 bytes free** (2.2-es verzió 42 155), azaz hogy nem egész **42 Kbyte**-nyi szabad helyünk van, amivel gazdálkodhatunk. Azaz nincs 3 egész képernyőt betöltő grafikára sem helyünk és akkor még hol van maga a kód?!

De akkor, hogy lehet, hogy egyes játékoknak, mint a Kísértetkastély, a Ladder Man, a Spherical vagy az Expedíció van egy csomó pályája? Azok hol tárolódnak, honnan másolódnak ki a képernyőre?

Ez egy egyszerű technikával van megoldva, aminek **Tile map** a neve, ami lefordítva *Csempetérkép*et jelent. Na ez jó bután hangzik magyarul, de mindjárt elmagyarázom és akkor értelmet nyer.

Ezeknél a játékoknál a pályák fel vannak osztva négyzetekre, mint a **csempe** a falon, és a grafikai elemek ilyen **csempékből** állnak, amikből egy csomó általában ismétlődik, így akár egészen kevés csempéből, azaz grafikai elemből fel lehet építeni egy képernyőnyi pályát.

Mutatom egy ábrán:

Elemek, amikből felépül a pálya:

1 elem 16 x 20 pixel (4 x 20 byte)

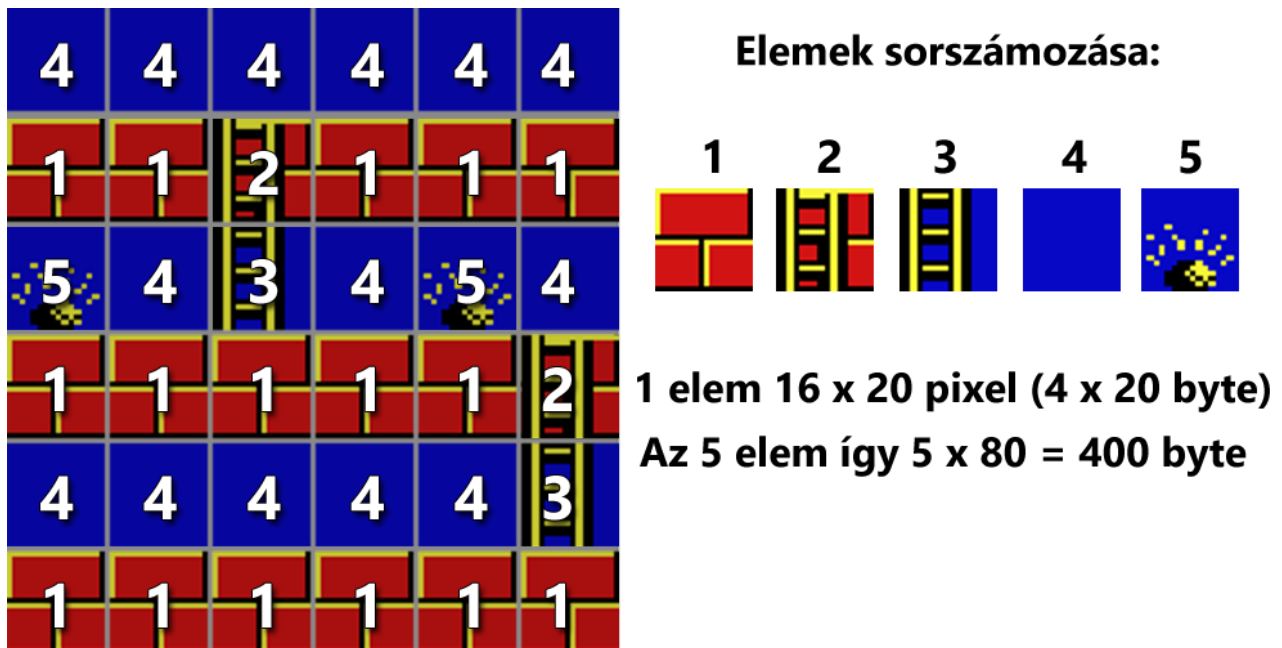
Az 5 elem így 5 x 80 = 400 byte

Ez az általam 1989-ben elkövetett *Ladder Man* játék egy részlete, illetve pályáinak építőelemei (csempéi).

A bal oldali részlet jól szemlélteti, hogy épül fel egy pálya ebből a mindössze 5-féle csempéből. Az ábrán van a csempék között „fuga”, hogy a példa kedvéért jól elkülönüljenek egymástól, de valójában persze nincs közöttük semmilyen hézag, így összefüggő képet adnak.

Oké, már értjük a csempe részét, de hol a térkép?

Nézzük az előbbi példán, hogy néz ki a képernyő csempe-térképe:

Az ábrán, a bal oldali képernyőrészlet csempéin fehér számmal szerepel, hogy az adott képernyő pozícióra hányas sorszámú csempét kell kitenni a jobb oldalon látható számozás szerint.

Ez alapján térképnek azt a számsorozatot nevezzük, ami leírja, hogy a képernyőn melyik sorszámú csempe hová kerüljön. Tehát ez nem más, mint szimplán balról-jobbra, sorról-sorra haladva a csempéink sorszámait, szépen egymás után.

Ha csak ekkora lenne a képernyőnk, mint ami az ábrán látszik, tehát 6x6 csempe, akkor így nézne ki a csempe-térképe:

4, 4, 4, 4, 4, 4, 1, 1, 2, 1, 1, 1, 5, 4, 3, 4, 5, 4, 1, 1, 1, 1, 1, 2, 4, 4, 4, 4, 4, 3, 1, 1, 1, 1, 1, 1

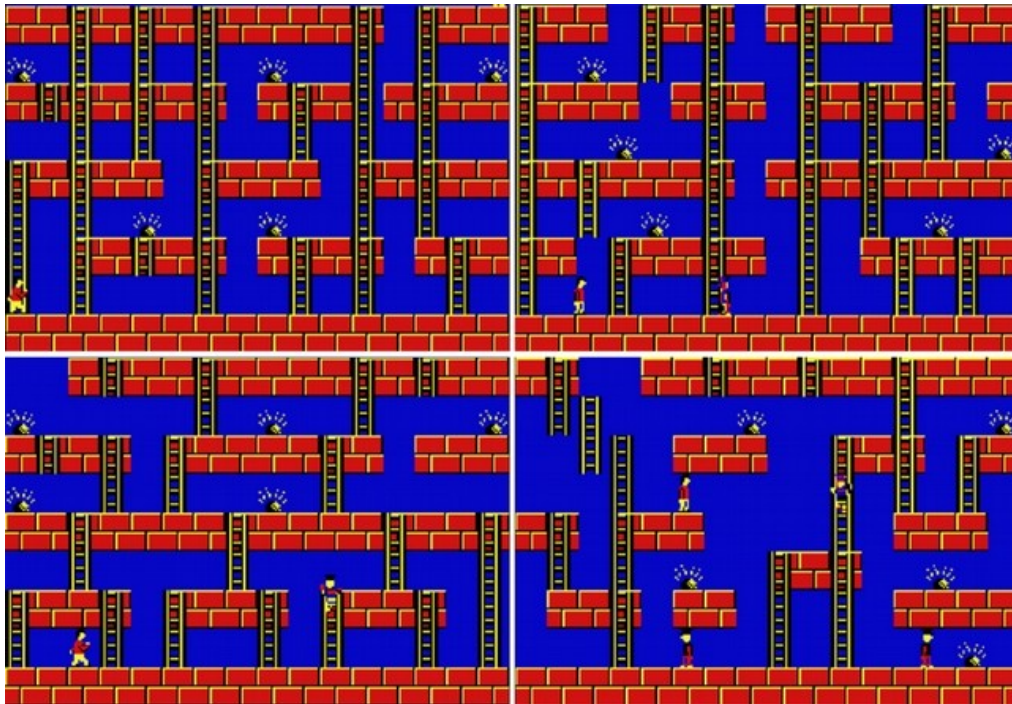
De akkor matekozzunk, hogy miként is tud ennyi pálya elférni abban a kevés rendelkezésre álló memóriában. Gondolom már sejtet :)

Ha abból indulunk ki, hogy a pálya teljes képernyős, ami Graphics 4 módban 256x240 pixelt jelent, akkor a 16x20 pixel méretű csempékből vízszintesen 16 darabot tudunk kitenni és ilyen csempesorból függőlegesen 12 sor alkot egy teljes képernyőt. Azaz egy 16x12 = 192 számból álló „térkép” le tud írni egy teljes képernyőt. Tehát 192 byte-ból megvan egy egész pályánk. Na, hát ebből elég sok elfér a rendelkezésünkre álló 42 155 byte-on.

Ehhez persze még hozzájönnek a csempéink grafikai elemei. Egy ilyen elem 16x20 pixel méretű, azaz egy csempe 4x20 byte = 80 byte (Graphics 4-ben 1 byte = 4 pixel). Az 5 csempe tehát 5x80 = 400 byte. Hát ez sem túl sok. Így már érthető, hogyan fér el 50 vagy akár 100 pálya is egy játékban.

A példában szereplő 5-féle csempéből számos pályát meg lehet építeni. A Ladder Man játékban egyébként 50 pálya van, de csak mert úgy gondoltam, hogy az már elég sok, egyébként fért még volna akár több is.

Néhány a pályák közül (mindegyik az ismertetett 5-féle csempéből áll)

És mivel ilyen kevés helyet foglal egy csempe-térkép, így marad helyünk akár 5-nél több csempéfélét használni, hogy változatos legyen a játékunk megjelenése. A későbbi pályák így akár egészen eltérően nézhetnek ki, ahogy a *Kísértetkastély*ban is változik bizonyos pályákon kövezet mintázata és a színe is. Az *Expedíció* c. játékban pedig többféle háttérelem is megjelenik (oszlopok, szobrok, tárgyak). A csempeméret sincs kőbe vésvé, használhatunk kisebb vagy nagyobb csempéket is, ahogy a játékunk grafikája kiadja, illetve megkívánja.

Ráadásul az így tárolt pályák viszonylag gyorsan kirakhatók. Nézzük csak meg a *Kísértetkastély*ban vagy az *Expedíció*ban, amikor a főhős kimegy a képernyőről, akkor egészen gyorsan megjelenik a következő pálya.

Bár nyilván sokan összerakták már fejben, de akiknek még nem teljesen tiszta, azok kedvéért nézzük meg, hogy kell egy ilyen pályát kirakni:

1. Belapozzuk a VRAM-ot és megcímezzük az elejét.
2. Egy másik mutatót az aktuális pályánk csempe-térképének elejére állítjuk.
3. Kiolvassuk egy sorszámot a csempetérképről.
4. A kiolvasott sorszám alapján megcímezzük a megfelelő csempénk sprite-ját.
5. Kirakjuk a képernyőre a sorszámnak megfelelő csempét (*a PutSprite rutin tökéletes erre*)
6. Tovább léptetjük a képernyőcímet egy csempe szélességgel.
7. Tovább lépünk a következő sorszámra a csempe-térképünkben.
8. Ha még nem raktunk ki egy teljes sort, akkor ismételünk a 3. ponttól, amíg nincs kész.
9. Tovább lépünk a VRAM-ban az egy csempesorral lentebbi címre.
10. Ha még nem értünk a képernyő vagy a pályánk aljára, akkor a 3 ponttól ismételve megkezdünk egy újabb sort kirakni.

Ennyi.

Ez volt az elmélet, de akkor lássuk, hogy néz ez ki assembly-ben.

A példaprogram az alábbi linkről tölthető le:

[Tile Map Demo](#)

9. Sprite mozgatás

Már raktunk ki sprite-ot a képernyőre, de egy játékban alapvetően ezek a figurák - jó esetben - meg is mozdulnak, így aztán itt az ideje, hogy ennek is utána nézzünk.

Első körben a dolgok könnyebbik végét fogjuk meg, egyrészt mert a programozók lusták ;-), másrészt mert bizonyos esetekben ez a módszer nagyon is működik és ráadásul gyorsabb is, mint a későbbiekben majd ismertetésre kerülő, minden esetben használható megoldás.

Mire gondoltam, amikor a dolgok könnyebbik végéről beszéltem?

Eddig még csak olyan sprite kirakónk van, ami felülírja a háttérrel. Láttuk, hogy ez Tile Map pályarajzolásnál teljesen jó, de olyan sprite-oknál is megfelelő, amik egyszínű háttér előtt mozognak. Ilyen lehetne például a *Kísértetkastély*ban az ellenfelek kirakása, de a villogás alapján valószínűleg azoknak a sprite-oknak is átlátszó a háttérük. De viszont simán lehet ilyen egy fekete űrbe mozgó űrhajó, ami mögött csak a nagy, egybefüggő feketeség a háttér.

Például így

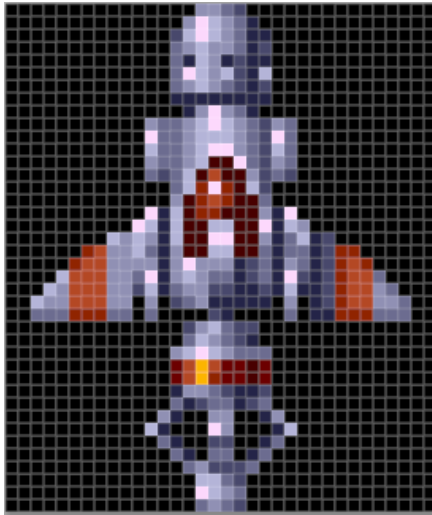
Na, de hogy tudunk ezzel trükközni? Úgy, hogy annyival nagyobbra vesszük az űrhajónk sprite-ját minden irányba, mint ahány pixelnyit egyszerre elmozdul. Azaz, ha mondjuk csak jobbra-balra lehet mozgatni és 2 pixelt mozdul el egyszerre, akkor mind a jobb, mint a bal szélén hagyunk 2-2 pixelnyi üres helyet a sprite-ban. Ha fel-le is mozog, akkor persze ott is annyi üres helyet hagyunk.

És miért jó ez? Mert amikor elmozdul, akkor saját magát írja felül és egyben törli a korábbi képernyő pozícióban, így nem kell a háttér elmentésével és visszaállításával foglalkoznunk, amivel sok időt nyerünk.

Ez az eredeti sprite

Ez pedig a 2-2 pixellel szélesebb

Akkor az elméleti résszel megvagyunk, nézzük meg, hogy fest ez a gyakorlatban.

A példaprogramban egy úrhajót tudunk jobbra-balra mozgatni a joystick-el, úrfekete háttér előtt, Graphics 16 módban.

Ha a **PUT_SHIP_SPRITE** résznél kivesszük a **HALT** utasítást, akkor felgyorsul a történet :-)

A példába egy univerzális sprite-kirakó került **PUT_SHIP_SPRITE** néven, ami a sprite szélességét és magasságát magából a sprite-ból veszi olyan módon, hogy a sprite adatok első byte-ja a sprite szélessége byte-okban, a második pedig a magassága pixel-sorokban. Az ezeket követő byte-ok pedig a szokásos sprite pixelek byte-onként, egymás után ömlesztve. Az általam készített **BMPToTVCSprite** segédprogram tud ilyen módon sprite-okat kimenteni, de ha a sprite címkéje után egy assembly **DB** sorba simán beírjuk kézzel a szélesség és magasság értékeket vesszővel elválasztva, az is ugyanolyan jó. Ezzel így egy kompakt kis sprite kirakót lehet megvalósítani.

Ha a sprite sorok kirakását nem ciklusban végezzük, hanem egymás alá írt annyi **LDI** utasítással, ahány byte széles a sprite, az továbbra is gyorsabb. De ez meg így elegánsabb :-)

A következő forráskód egy az egyben beilleszthető a **TVC Studio**-ba és fordítható, futtatható, csak a **CAS** fájl létrehozása opciót kell bepipálni.

```

; 3. példa - sprite mozgatás egyszínű háttér előtt
ORG 6639 ; A program kezdőcíme
;{BASIC Header
DB $0F,$0A,$0,$DD ; "10 PRINT" - basic token
DB 'USR' ; "USR"
DB $96 ; "("
DB '7000' ; "7000"
DB $95,$FF ; ")"
DS 346,$0 ; 346 db 0
; }

JP INIT ; <- ez lesz a 7000-es ($1B58) cím

;{Konstansok
; billentyűzet mátrix ; bill. mátrix 8.sor ;
JOY1_STATE EQU 2905 ; Joystick irány bitek a mátrixban
JOY_LEFT EQU 64
JOY_RIGHT EQU 32
; rendszerváltozók
P_SAVE EQU 3 ; memória lapozás memória tükre
MEM_PAGES_PORT EQU 2 ; memória lapozás beállítás portja
GRAPH_MODE EQU $0B13 ; GRAPHICS rendszerváltozó
GRAPHICS_MODE_PORT EQU 6 ; 0-1. bitek: graphics mode
; képernyővel kapcsolatos konstansok
VRAM_START EQU $8000 ; a VRAM kezdőcíme
; }

;{Változók
SHIP_X DB 0 ; úrhajó X byte-okban (0-63)
SHIP_VRAM_POS DW 0 ; úrhajó VIDEORAM cím
; }

;{Init - kezdőképernyő és változók alapbeállítása
LD A,(GRAPH_MODE) ; grafikus mód kiolvasása a rendszerváltozóból
AND 255-2-1 ; töröljük az alsó 2 bitet
OR 2 ; beállítjuk a grafikus módot; 2: Graphics 16
LD (GRAPH_MODE),A ; kiírjuk
OUT (GRAPHICS_MODE_PORT),A ; majd kiküldjük a 6-os portra is
RST $30 ; $30-as rendszer rutin hívás
DB $5 ; képernyő törlése paraméterrel
LD A,$50 ; A video memória belapozása a $8000-$0BFFF
LD (P_SAVE),A ; érték beírása a P_SAVE rendszerváltozóba
OUT (MEM_PAGES_PORT),A ; és kiküldése a portra
LD A,32 ; A = 32
LD (SHIP_X),A ; SHIP_X = 32 - ez lesz az alapértéke
LD DE,VRAM_START+190*64+32 ; képernyő 190. sor, 32*2=64.pixel
LD (SHIP_VRAM_POS),DE ; beállítjuk SHIP_VRAM_POS változóba
JP PUT_SHIP_SPRITE ; az úrhajó kirakása a képernyőre
; }

```

```

;{MAIN_LOOP - a program főciklusa
MAIN_LOOP LD A,(JOY1_STATE) ; A = joystick állapot-byte-ja
AND JOY_RIGHT ; jobbra irány kivételével minden bit törlése
JP NZ,MOVE_RIGHT ; ugrás, ha nem nulla az eredmény
LD A,(JOY1_STATE) ; A = joystick állapot-byte-ja
AND JOY_LEFT ; balra irány kivételével minden bit törlése
JP Z,MOVE_LEFT ; ugrás, ha nem nulla az eredmény
JP MAIN_LOOP ; vissza a főciklus elejére
;}

;{MOVE_RIGHT - az űrhajó mozgatása jobbra
MOVE_RIGHT LD A,(SHIP_X) ; A = SHIP_X változó értéke
CP 63-10 ; A = 63-10 -> a sprite 10 byte széles
JP Z,MAIN_LOOP ; ha igen, akkor nem tudunk tovább menni
INC A ; A = A + 1
LD (SHIP_X),A ; az új értéket elmentjük a változóba
LD HL,(SHIP_VRAM_POS) ; HL = SHIP_VRAM_POS
INC HL ; HL = HL + 1 -> 1 byte-a'l elmozgatjuk
LD (SHIP_VRAM_POS),HL ; az új értéket elmentjük a változóba
JP PUT_SHIP_SPRITE
;}

;{MOVE_LEFT - az űrhajó mozgatása jobbra
MOVE_LEFT LD A,(SHIP_X) ; A = SHIP_X változó értéke
CP 0 ; A = 0 -> a képernyő bal szélén vagyunk?
JP Z,MAIN_LOOP ; ha igen, akkor nem tudunk tovább menni
DEC A ; A = A - 1
LD (SHIP_X),A ; az új értéket elmentjük a változóba
LD HL,(SHIP_VRAM_POS) ; HL = SHIP_VRAM_POS
DEC HL ; HL = HL - 1 -> 1 byte-a'l elmozgatjuk
LD (SHIP_VRAM_POS),HL ; az új értéket elmentjük a változóba
;}

;{PUT_SHIP_SPRITE - űrhajó sprite kirakása
PUT_SHIP_SPRITE LD HL,SHIP_SPRITE ; HL = a sprite-unk memóriacíme
INC HL ; lépés a következő byte-ra
LD B,(HL) ; B = a sprite magassága pixelsorokban
LD IXL,B ; IXL = B -> azaz a sprite magassága
INC HL ; lépés a következő byte-ra
LD DE,(SHIP_VRAM_POS) ; DE = a sprite címe a VRAM-ban
HALT ; megvárunk egy cursor-megszakítást
PUT_SHIP_Y_ITER LD BC,64 ; BC = 64 -> ennyi byte széles a képernyő
PUT_SHIP_X_ITER LD A,(SHIP_SPRITE) ; A = a sprite szélessége byte-okban
LDI ; egy byte sprite kirakása
DEC A ; A = A - 1
JP NZ,PUT_SHIP_X_ITER ; ha A nem nulla, akkor folytatjuk
EX DE,HL ; DE <=> HL csere
ADD HL,BC ; HL = HL + BC
EX DE,HL ; DE <=> HL csere vissza
DEC IXL ; IXL = IXL - 1 -> ennyi sort kell még kirakni
JP NZ,PUT_SHIP_Y_ITER ; ha IXL nem nulla, akkor még vannak sorok
JP MAIN_LOOP ; készen vagyunk, ugrás vissza a főciklusra
;}

;{SHIP_SPRITE 20x42 pixel (10x42 byte)
SHIP_SPRITE DB 10,42 ;sprite width, height
DB 0,0,0,0,1,2,0,0,0,0
DB 0,0,0,0,87,43,0,0,0,0
DB 0,0,0,0,87,43,0,0,0,0
DB 0,0,0,1,191,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,191,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,191,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,191,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,191,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,191,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,191,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,42,0,2,0,0,0
DB 0,0,0,87,63,63,43,0,0,0
DB 0,0,0,87,63,63,43,0,0,0
DB 0,0,0,87,127,151,43,0,0,0
DB 0,0,0,85,127,151,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,251,195,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,251,195,2,0,0,0
DB 0,0,0,87,243,195,43,0,0,0
DB 0,0,1,191,243,195,63,2,0,0
DB 0,0,87,63,243,195,63,9,0,0
DB 0,1,238,63,63,63,63,12,2,0
DB 0,1,238,63,163,3,63,12,2,0
DB 0,87,204,63,63,63,63,12,3,0
DB 0,87,204,63,163,3,63,12,43,0
DB 0,87,204,63,63,63,63,12,43,0
DB 0,87,204,63,163,3,63,12,43,0
DB 0,3,3,3,2,1,3,3,3,0
DB 0,0,0,0,23,43,0,0,0,0
DB 0,0,0,1,63,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,191,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,183,63,2,0,0,0

```

```
DB 0,0,0,1,191,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,163,3,2,0,0,0
DB 0,0,0,87,63,63,43,0,0,0
DB 0,0,0,83,131,3,3,0,0,0
DB 0,0,0,1,191,63,2,0,0,0
DB 0,0,0,1,163,3,2,0,0,0
DB 0,0,0,0,23,43,0,0,0,0
DB 0,0,0,0,68,136,0,0,0,0
DB 0,0,0,0,204,204,0,0,0,0
DB 0,0,0,0,236,220,0,0,0,0
DB 0,0,0,0,84,168,0,0,0,0
;}
```

```
END ;A program vége
```

10. „Igazi”, maszkolt sprite kirakó

A reklámszlogen úgy szól, hogy a *Coca-Cola* az igazi, de nálunk most a **sprite** lesz az igazi :-)

De mitől igazi egy sprite?

Attól, hogy azok a pixelei, amik nem alkotják a sprite rajzolatát, átlátszóak, így bármilyen háttérre kirakhatóak, a háttér nem kívánt kitakarása / letakarása nélkül.

A következő ábra 1. képen az átlátszó pixelek lilával vannak jelölve. A 2. képen az előző fejezetben bemutatott, nem átlátszó sprite kirakás látható, míg a 3. képen az „igazi”, átlátszó sprite kirakás:

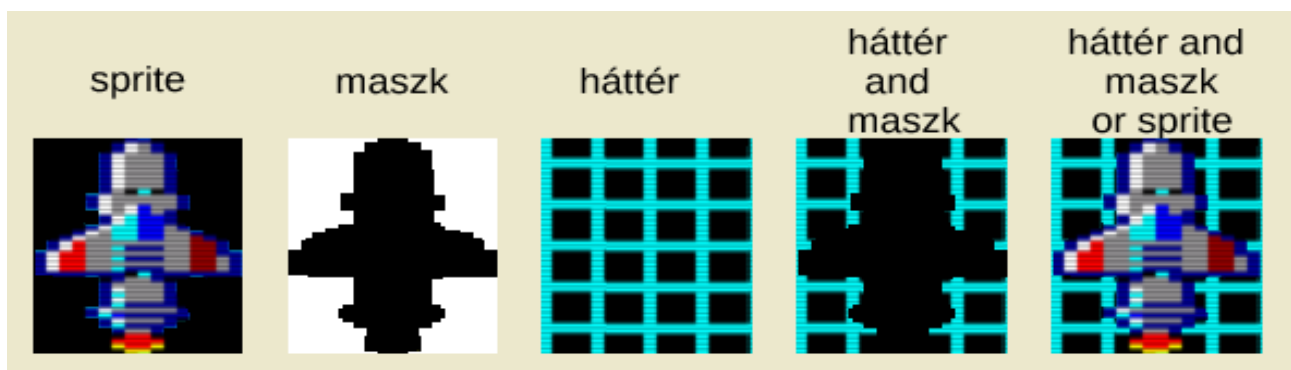

De hogyan tudjuk ezt az átlátszó kirakást megoldani?

Legkézenfekvőbb megoldás, hogy azokat a pixeleket, amik átlátszóak, egyszerűen nem rakjuk ki a képernyőre és készen is vagyunk. Ezzel csak annyi a baj, hogy ehhez a TVC összes grafikus módjában bit szinten kellene megvizsgáljuk a sprite-unk minden egyes byte-ját, majd kirakni azokat a biteket, amik látszanak és kihagyni, amik nem. Ez egy járható út, csak éppen **lassú**.

Ennél gyorsabb, ha készítünk egy maszkot a sprite-hoz, amiben a sprite átlátszó pixeleinek az összes bit-je **1**-es, viszont azok a pixelei, ahol a látható pontjai vannak, ott az összes bit **0**. *Ez miért jó?* Mert ha ezt **logikai** ésssel (**AND**) rákeverjük a képernyőre, az letöröl minden pixelt, ahol a sprite látható részei vannak, hiszen ott a maszkban mindenhol **0** van, viszont érintetlenül hagy minden pixelt, ahol a sprite átlátszó, hiszen ott a maszkban mindenhol **1** van. Erre pedig **logikai** vagy-gyal (**OR**) rá tudjuk keverni a sprite-ot, feltéve hogy az átlátszó helyeken **0** van a sprite-ban. *Ezt bitenkénti művelet helyett byte-onként tudjuk elvégezni, ettől lesz gyorsabb.*

Íme a maszk és a maszkolt kirakás folyamata:

Ha mozgatni is szeretnénk a sprite-ot – márpedig többnyire ez így van –, akkor ennyi nem lesz elég még, mivel a sprite rajzolatát nem alkotó pixelek most nem jelennek meg, így azok nem is tudják törölni majd a sprite-unkat, ha elmozdítjuk, mint ahogy tették ezt az előző fejezetben, amikor egyszínű háttér előtt mozgattuk a sprite-ot. De hát az amúgy sem lenne jó most nekünk, hiszen nem egyszínű háttére szeretnénk a sprite-ot kitenni, ezért abba nem is szeretnénk beletörölni.

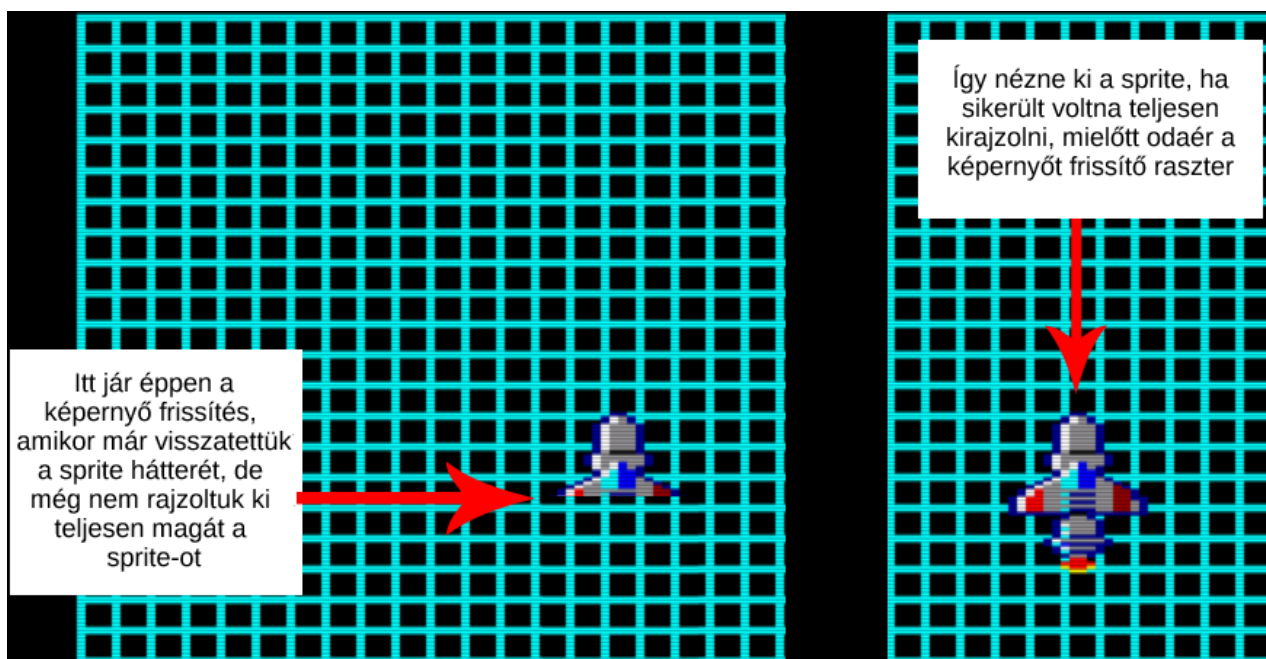
Akkor mi a megoldás a sprite mozgatásra?

1. Kirakás előtt el kell menteni a sprite mögötti háttérrel egy erre kijelölt memóriaterületre.
2. **AND** művelettel letörölni a sprite helyét a maszkkal a képernyőn.
3. **OR** művelettel „rákeverni” a sprite-ot a maszkkal előtörölt képernyőre.
0. Ha elmozdítjuk a sprite-ot, akkor a korábbi pozícióba visszamásolni az elmentett háttérét az **1-3** lépések előtt.

Raszter-megszakítás átállítása

A fenti módszer bár gyorsabb, mint az előtte felvetett elmélet, amikor is pixelenként vizsgáljuk, hogy átlátszó-e a sprite adott képpontja vagy sem, de azért a háttér visszarakással, új háttér elmentéssel, sprite maszkolt kirakással együtt mégsem annyira gyors, hogy akár egy átlagos sprite is ne villanhatna be attól, hogy a képernyő kirajzolás éppen akkor ér oda, amikor még csak visszatettük a sprite háttérét, de még nem rajzoltuk ki teljesen a sprite-ot az új pozícióba. Szóval a képernyő alsó pár sorától eltekintve, jó eséllyel mindenhol máshol villogni fog a sprite kirakás. Minél nagyobb a sprite, annál nagyobb az a terület a képernyőn, ahol villogni fog. A képernyő alján azért kisebb a villogás esélye, mivel alapértelmezetten felül, a képernyő tetején kezdődik a képernyő frissítése, így a képernyő aljára ér oda a legkésőbb, azaz ott áll rendelkezésre a legtöbb idő a sprite kirajzolására, mielőtt a raszter odaérne.

Így néz ki, amikor a raszter „belevág” a sprite kirakásba, mielőtt a teljes sprite-ot kiraktuk volna:

Oké, és mit tudunk tenni a sprite kirakás villogása, a raszter „bevágása” ellen?

Át tudjuk állítani a *raszter-megszakítás* (*cursor-megszakítás*) kezdőcímét. Ha a kirakandó sprite alá, vagy még inkább a sprite kezdőpozíciójának címe (*VIDEORAM címe*) alá állítjuk pár sorral a raszter-megszakítás kezdetét, akkor csaknem egy teljes képernyő-frissítésnyi idő áll majd rendelkezésünkre, hogy visszategyük a sprite hátterét, elmentsük az új pozícióból a hátteret és kirakjuk a sprite-ot az új képernyő pozícióba. Ez egészen nagy sprite-ok esetén is elegendő idő arra, hogy villogás mentesen meg tudjuk oldani a sprite kirakását.

Ez az elmélet, de akkor lássuk a forráskódot!

A következő forráskód egy az egyben beilleszthető a *TVC Studio*-ba és fordítható, futtatható, csak a *CAS* fájl létrehozása opciót kell bepipálni.

```

                                ; átlátszó sprite mozgató háttér előtt
                                ORG 6639                                ; A program kezdőcíme
                                ;{BASIC Header
                                DB $0F,$0A,$0,$DD                    ; "10 PRINT" - basic token
                                DB 'USR'                             ; "USR"
                                DB $96                               ; "("
                                DB '6659'                           ; "6659"
                                DB $95,$FF                           ; ")"
                                DB 0,0,0,0                          ; 5 db 0, hogy 6659-nél kezdődjön a kód
                                ;}

                                JP INIT                                ; <- ez lesz a 6659-es cím

                                ;{konstansok
                                ; rendszerváltozók
                                P_SAVE EQU 3                            ; memória lapozás memória tükre
                                MEM_PAGES_PORT EQU 2                    ; memória lapozás beállítás portja
                                GRAPH_MODE EQU $0B13                    ; GRAPHICS rendszerváltozó
                                GRAPHICS_MODE_PORT EQU 6                ; 0-1. bitek: graphics mode
                                KEY_REPEAT_DELAY EQU 2917                ; Auto repeat késleltetés 20 ms-es egységekben
                                JOY1_STATE EQU 2905                      ; bill. mátrix 8.sor, ahol a joystick kérdezhető

                                ; Joystick irány bitek a mátrixban
                                JOY_UP EQU 2
                                JOY_DOWN EQU 4
                                JOY_LEFT EQU 64
                                JOY_RIGHT EQU 32
                                ; CRTC 6845
                                CRTC_REG_PORT EQU $70                    ; CRTC regiszter kiválasztó port

                                CRTC_DATA_PORT EQU $71                    ; CRTC regiszter adat port
                                CRTC_CUR_START_CHAR EQU 10                ; CRTC cursor-megszakítás kezdő karakter a sorban
                                CRTC_CUR_END_CHAR EQU 11                    ; CRTC cursor-megszakítás befejező karakter
                                CRTC_R_CUR_POS_H EQU 14                    ; CRTC cursor-megszakítás poz. reg.felső byte
                                CRTC_R_CUR_POS_L EQU 15                    ; CRTC cursor-megszakítás poz. reg.alsó byte

                                ; képernyővel kapcsolatos konstansok
                                VRAM_START EQU $8000                    ; a VIDEORAM kezdőcíme
                                SCREEN_WIDTH EQU 64                      ; ennyi byte széles a képernyősor
                                SCREEN_HEIGHT EQU 240                    ; ennyi sor magas a képernyő

                                ; űrhajó sprite konstansok
                                SHIP_SPR_WIDTH EQU 8                    ; űrhajó sprite szélessége byte-okban
                                SHIP_SPR_HEIGHT EQU 42                    ; űrhajó sprite magassága pixelben

                                ;}

                                ;{változók
                                SHIP_X DB 0                            ; űrhajó X (0-63)
                                SHIP_Y DB 0                            ; űrhajó Y (0-239)
                                SHIP_VRAM_POS DW 0                    ; űrhajó VRAM cím
                                SHIP_BG_POS DW 0                       ; az űrhajó háttere erről a címről lett elmentve
                                SAVE_SP DW 0                           ; StackPointer átmeneti mentésére
                                ;}

                                ;{Init - kezdőképernyő és változók alapbeállítása
                                LD A,(GRAPH_MODE)                        ; A = grafikus mód (ami egyben a VOLUME port)
                                AND 255-2-1                              ; töröljük az alsó 2 bitet
                                OR 2                                    ; beállítjuk az alsó 2 biten a grafikus módot
                                LD (GRAPH_MODE),A                       ; kiírjuk a grafikus módot tartalmazó byte-ok
                                OUT (GRAPHICS_MODE_PORT),A              ; majd kiküldjük a 6-os portra is
                                LD A,$50                                ; A video memória belapozása a $8000-$0BFF címre
                                LD (P_SAVE),A                           ; érték beírása a P_SAVE rendszerváltozóba
                                OUT (MEM_PAGES_PORT),A                  ; és kiküldése a portra
                                LD A,32                                ; A = 32
                                LD (SHIP_X),A                            ; SHIP_X = 32 - ez lesz az alapértéke
                                LD A,100                                ; A = 100
                                ;}

```

```

LD (SHIP_Y),A ; SHIP_Y = 100 - ez lesz az alapértéke
LD DE,VRAM_START+100*64+32 ; képernyő 100. sor, 32*2=64. pixel
LD (SHIP_VRAM_POS),DE ; beállítjuk a változóba a kezdőértéknek
LD HL,KEY_REPEAT_DELAY ; keyboard delay címe
LD (HL),1 ; Auto repeat delay = 1 (azaz 20 ms)
CALL FILL_BACKGROUND ; kiteszük a háttér mintát
CALL SAVE_SHIP_BG ; elmentjük az űrhajó hátterét
CALL DRAW_SPRITE ; az űrhajó kirakása a képernyőre
;}

;{MAIN_LOOP - a program főciklusa
MAIN_LOOP LD A,(JOY1_STATE) ; A = a joystick állapot-byte-ja
AND JOY_UP ; fel irány kivételével minden bit törlése
JP NZ,MOVE_UP ; ugrás, ha nem nulla az eredmény
LD A,(JOY1_STATE) ; A = joystick állapot-byte-ja
AND JOY_DOWN ; le irány kivételével minden bit törlése
JP Z,MOVE_DOWN ; ugrás, ha nem nulla az eredmény
LD A,(JOY1_STATE) ; A = joystick állapot-byte-ja
AND JOY_RIGHT ; jobbra irány kivételével minden bit törlése
JP NZ,MOVE_RIGHT ; ugrás, ha nem nulla az eredmény
LD A,(JOY1_STATE) ; A = joystick állapot-byte-ja
AND JOY_LEFT ; balra irány kivételével minden bit törlése
JP Z,MOVE_LEFT ; ugrás, ha nem nulla az eredmény
JP MAIN_LOOP ; ugrás vissza a főciklus elejére
;}

;{MOVE_UP - az űrhajó mozgatása felelé
MOVE_UP LD A,(SHIP_Y) ; A = SHIP_Y változó értéke
CP 0 ; űrhajó a képernyő tetején van?
RET Z ; ha igen, akkor nem tudunk tovább menni jobbra
DEC A ;
DEC A ;
DEC A ;
DEC A ; A = A - 4
LD (SHIP_Y),A ; az új értéket elmentjük a változóba
LD HL,(SHIP_VRAM_POS) ; HL = SHIP_VRAM_POS
LD BC,4*SCREEN_WIDTH ; BC = négy képernyő sornyi byte
OR A ; Carry törlése a kivonáshoz
SBC HL,BC ; HL = egy sorral fentebbi pozíció
LD (SHIP_VRAM_POS),HL ; az új értéket elmentjük a változóba
CALL DRAW_SHIP ; kiteszük az űrhajót háttérkezeléssel
RET
;}

;{MOVE_DOWN - az űrhajó mozgatása lefelé
MOVE_DOWN LD A,(SHIP_Y) ; A = SHIP_Y változó értéke

CP SCREEN_HEIGHT-SHIP_SPR_HEIGHT ; kint van a képernyőről?
RET NC ; ha igen, akkor nem tudunk tovább menni
INC A ;
INC A ;
INC A ;
INC A ; A = A + 4
LD (SHIP_Y),A ; az új értéket elmentjük a változóba
LD HL,(SHIP_VRAM_POS) ; HL = SHIP_VRAM_POS
LD BC,4*SCREEN_WIDTH ; BC = négy képernyő sornyi byte
ADD HL,BC ; HL = egy sorral lentebbi pozíció
LD (SHIP_VRAM_POS),HL ; az új értéket elmentjük a változóba
CALL DRAW_SHIP ; kiteszük az űrhajót háttérkezeléssel
RET
;}

;{MOVE_RIGHT - az űrhajó mozgatása jobbra
MOVE_RIGHT LD A,(SHIP_X) ; A = SHIP_X változó értéke
CP SCREEN_WIDTH-SHIP_SPR_WIDTH ; űrhajó a képernyő jobb szélén van?
RET Z ; ha igen, akkor nem tudunk tovább menni jobbra
INC A ; A = A + 1
LD (SHIP_X),A ; az új értéket elmentjük a változóba
LD HL,(SHIP_VRAM_POS) ; HL = SHIP_VRAM_POS
INC HL ; HL = HL + 1->1 byte-al elmozgatjuk, ami 2 pixel
LD (SHIP_VRAM_POS),HL ; az új értéket elmentjük a változóba
CALL DRAW_SHIP ; kiteszük az űrhajót háttérkezeléssel
RET
;}

;{MOVE_LEFT - az űrhajó mozgatása balra
MOVE_LEFT LD A,(SHIP_X) ; A = SHIP_X változó értéke
CP 0 ; A = 0 -> a képernyő bal szélén vagyunk?
RET Z ; ha igen, akkor nem tudunk tovább menni balra
DEC A ; A = A - 1
LD (SHIP_X),A ; az új értéket elmentjük a változóba
LD HL,(SHIP_VRAM_POS) ; HL = SHIP_VRAM_POS
DEC HL ; HL = HL-1 -> 1 byte-al elmozgatjuk, ami 2 pixel
LD (SHIP_VRAM_POS),HL ; az új értéket elmentjük a változóba
CALL DRAW_SHIP ; kiteszük az űrhajót háttérkezeléssel
RET
;}

```



```

LD A,L ; A = (SHIP_Y+pár sor)
SUB E ; A = (SHIP_Y+pár sor)-((SHIP_Y + pár sor) mod 4)
LD L,A ; L = (SHIP_Y+pár sor)-((SHIP_Y + pár sor) mod 4)
LD H,0 ; H = 0
ADD HL,HL ; HL = HL * 2
ADD HL,HL ; HL = HL * 4
ADD HL,HL ; HL = HL * 8
ADD HL,HL ; HL = HL * 16 -> HL=16 * HL
INC HL ; 1-el növeljük a HL-t
; cursor-megszakítás pozíciójának beállítása
DI ; letiltjuk a megszakításokat
LD A,CRTC_R_CUR_POS_H
OUT (CRTC_REG_PORT),A ; cursor-megszak.poz.felső byte reg.
LD A,H
OUT (CRTC_DATA_PORT),A ; kiszámolt felső byte kiküldése
LD A,CRTC_R_CUR_POS_L
OUT (CRTC_REG_PORT),A ; cursor-megszak.poz.alsó byte reg.
LD A,L
OUT (CRTC_DATA_PORT),A ; kiszámolt alsó byte kiküldése
; karaktorsorban a kezdő- és befejező TV sor beállítása
LD A,CRTC_CUR_START_CHAR
OUT (CRTC_REG_PORT),A ; kezdő TV sort beállító regiszterének kiválasztása
LD A,E ; A = ((SHIP_Y+SPR_HEIGHT) / 4) művelet maradéka
OUT (CRTC_DATA_PORT),A ; kiküldjük a portra
LD A,CRTC_CUR_END_CHAR
OUT (CRTC_REG_PORT),A ; befejező TV sort beállító reg. kiválasztása
LD A,E ; A = ((SHIP_Y+SPR_HEIGHT) / 4) művelet maradéka
OUT (CRTC_DATA_PORT),A ; ide is kiküldjük ugyanazt
EI ; engedélyezzük amegszakításokat
RET
;}

;{FILL_BACKGROUND - négyzetrács háttér kirakása
LD DE,VRAM_START
LD B,30 ; B = ennyi sornyi háttér rakunk ki
LD C,32 ; C = ennyi háttér sprite-ot rakunk ki egy sorba
PUSH BC ; BC-t eltesszük a stack-re
PUSH DE ; DE-t eltesszük a stack-re
LD HL,BG_TILE ; HL = a 32x64 pixeles új textura
LD B,8 ; B = a sprite magassága pixelsorokban
LD IXL,B ; IXL = B -> azaz a sprite magassága
LD BC,64 ; BC = 64 -> ennyi byte széles a képernyő
LD A,2 ; A = a sprite szélessége byte-okban
LDI ; 1 byte kirakása
DEC A ; A = A - 1
JP NZ,PUT_BG_X_ITER ; ha A nem nulla, akkor folytatjuk a ciklust
EX DE,HL ; DE <=> HL csere
ADD HL,BC ; HL = HL + BC
EX DE,HL ; DE <=> HL csere vissza
DEC IXL ; IXL = IXL - 1 -> ennyi sort kell még kirakni
JP NZ,PUT_BG_Y_ITER ; ha IXL még nem nulla, grás a ciklus elejére
POP DE ; DE-t visszaállítjuk a stack-ről
INC DE ; 2 byte széles egy háttér csempe, ezért
INC DE ; DE = DE + 2 -> a következő csempe címe
POP BC ; BC-t visszaállítjuk a stack-ről
DEC C ; csökkentjük az egy sorba kirakandó háttércsempét
JP NZ,FILL_BG_ROW ; ha nem nulla, folytatjuk a kirakást
LD A,B ; A = B -> elmentjük B regisztert
EX DE,HL ;
LD BC,7*SCREEN_WIDTH ; (csempemagasság - 1) * képernyőszélesség
ADD HL,BC ; ennyit adunk DE-hez, hogy a
EX DE,HL ; következő csempesor címére mutasson
LD B,A ; B értéke vissza A-ból
DEC B ; csökkentjük a kirakandó sorok számát
JP NZ,FILL_BG_LINES ; ha nem nulla, akkor folytatjuk a kirakást
RET ; vissza a hívóhoz
;}

;{SHIP_SPRITE és MASK - 16x42 pixel (8x42 byte)
SHIP_SPRITE
DB 0,0,0,1,2,0,0,0
DB 0,0,0,87,43,0,0,0
DB 0,0,0,87,43,0,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,42,0,2,0,0
DB 0,0,87,63,63,43,0,0
DB 0,0,87,63,63,43,0,0
DB 0,0,87,127,151,43,0,0
DB 0,0,85,127,151,2,0,0
DB 0,0,1,251,195,2,0,0
DB 0,0,1,251,195,2,0,0
DB 0,0,87,243,195,43,0,0

```

```

DB 0,1,191,243,195,63,2,0
DB 0,87,63,243,195,63,9,0
DB 1,238,63,63,63,63,12,2
DB 1,238,63,163,3,63,12,2
DB 87,204,63,63,63,63,12,3
DB 87,204,63,163,3,63,12,43
DB 87,204,63,63,63,63,12,43
DB 87,204,63,163,3,63,12,43
DB 3,3,3,2,1,3,3,3
DB 0,0,0,23,43,0,0,0
DB 0,0,1,63,63,2,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,183,63,2,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,163,3,2,0,0
DB 0,0,87,63,63,43,0,0
DB 0,0,83,131,3,3,0,0
DB 0,0,1,191,63,2,0,0
DB 0,0,1,163,3,2,0,0
DB 0,0,0,23,43,0,0,0
DB 0,0,0,68,136,0,0,0
DB 0,0,0,204,204,0,0,0
DB 0,0,0,236,220,0,0,0
DB 0,0,0,84,168,0,0,0

SHIP_MASK DB 255,255,255,170,85,255,255,255
DB 255,255,255,0,0,255,255,255
DB 255,255,255,0,0,255,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,85,255,85,255,255
DB 255,255,0,0,0,0,255,255
DB 255,255,0,0,0,0,255,255
DB 255,255,0,0,0,0,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,0,0,0,0,255,255
DB 255,170,0,0,0,0,85,255
DB 255,0,0,0,0,0,0,255
DB 170,0,0,0,0,0,0,85
DB 170,0,0,0,0,0,0,85
DB 0,0,0,0,0,0,0,0
DB 0,0,0,0,0,0,0,0
DB 0,0,0,0,0,0,0,0
DB 0,0,0,0,0,0,0,0
DB 0,0,0,85,170,0,0,0
DB 255,255,255,0,0,255,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,0,0,0,0,255,255
DB 255,255,0,0,0,0,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,170,0,0,85,255,255
DB 255,255,255,0,0,255,255,255
DB 255,255,255,170,85,255,255,255
DB 255,255,255,0,0,255,255,255
DB 255,255,255,0,0,255,255,255
DB 255,255,255,170,85,255,255,255
; }

;{BG_TILE - háttér csempe - 4x8 pixel (2x8 byte)
BG_TILE DB 243,243
DB 243,243
DB 162,0
DB 162,0
DB 162,0
DB 162,0
DB 162,0
DB 162,0
DB 162,0
; }

;{SHIP_BG_PUFFER - úrhajó háttér elmentésének puffere
SHIP_BG_PUFFER DS SHIP_SPR_WIDTH*SHIP_SPR_HEIGHT,0 ; puffer a sprite háttérének
; }

END ;A program vége

```


11. Tippek és trükkök sprite kirakáshoz

Valamikor jön ez is.

12. Hang

A TVC hangképzési lehetőségei nagyon egyszerűek. Négy dolgot tudunk a hangkeltéssel kapcsolatosan vezérelni:

1. szóljon-e hang vagy ne (**SOUND**)
2. milyen hangmagasságú hang szólaljon meg (**PITCH 0 - 4095**)
3. mekkora hangereje legyen a hangnak (**VOLUME 0 - 15**)
4. mennyi ideig szóljon a hang (ez BASIC-ben a **DURATION 1 - nm**)

A 4. lehetőséget, a hangkitartás időtartamát, a BASIC-ben DURATION-ként ismert paramétert, gépi kódban magunknak kell vezérelni, a hangkeltés egyszerűsége miatt.

Alapvetően minden hanggal kapcsolatos lehetőséget portokon keresztül érünk el. A 4-es, 5-ös és 6-os port megfelelő bitjei végzik a hangkeltést. De nézzük sorban a felsorolt 4 lehetőséget, ami már tudjuk, hogy valójában csak három, mivel a negyediket magunknak kell megvalósítanunk.

1. Hangjel

Az **5-ös port 4. bitjén** (*Hangjel*) keresztül tudjuk vezérelni, hogy szóljon-e hang, vagy sem. Ha szeretnénk egy hangot megszólaltatni, akkor fontos, hogy ez a bit **1-re** legyen állítva, azaz engedélyezve legyen a *hangjel*. Viszont, ha el akarjuk hallgattatni az éppen szóló hangot, akár csak egy rövidebb szünet idejére, akkor ehhez elég ezt a bitet **0-ra** állítani. Egyszerű és gyors módszer.

PORT05H (5) írás

B7	B6	B5	B4	B3	B2	B1	B0
+	+	Hang IT	Hangjel	PITCH felső 4 bit			
		0: tilt	0: tilt				
		1: eng	1: eng				
0B12H	2834	PORT05	DEFS	1	; Az 5-ös I/O port tükörképe		

Hang IT

A 4. bit mellett ott van mindjárt az **5. is**, ami a *hang megszakítás* (*hang interrupt - Hang IT*) engedélyezését és tiltását végzi. Ezt ajánlott tiltani, kivéve, ha például digitális hangeffektek lejátszására használjuk. De az nagyon mély víz, azzal egyelőre még ne foglalkozzunk. De amiatt mindenképp jó letiltani, mert nem lenne szerencsés, ha két megszakításunk lenne. Egyik a cursor- vagy raszter-megszakítás, ami a képernyő frissítésének a kezdetét jelzi, a másik pedig a hang megszakítás. Na most, ha a sprite-kirakónkban HALT utasítással várunk egy megszakításra, akkor az egyszer a cursor-megszakítás lesz, amire szükségünk is van, máskor meg a hang megszakítás, amire meg igazából semmi szükségünk nincs. **Így célszerű a Hang IT-t letiltani, azaz az 5. bitre 0-át írni.**

Hogy néz ez ki a gyakorlatban?

Mivel az **5-ös** port nem csak ezt a két bitet tartalmazza, ezt érdemes figyelembe vennünk, ha adatot küldünk ki rá. A 6. és 7. bitek a kazetta motorvezérlését végzik, az alsó négy bit pedig a hangmagasság (PITCH) felső 4 bitjét adják, amit nem mindig érdemes felülrünk, mert később még jól jöhet, hogy az utoljára kiadott hang értéke van benne. Így, ha a *Hangjel* vagy a *Hang IT* biteket szeretnénk beállítani, akkor előbb érdemes az **5-ös** port aktuális értékét kiolvasni az azt tartalmazó rendszerváltozóból, ami a decimális **2834**-es memóriacímen található és gyakorlatilag az **5-ös port tükörképe**. Aztán ebből a kiolvasott byte-ból annyit bitet megváltoztatni, amennyire szükségünk van.

```
LD  A, (2834) ; A regiszterbe betöltjük az 5-ös port tükrét
AND 128+64   ; a felső 2. bit kivételével a többi töröljük
OR  16       ; a 4. bitbe 1-et írva engedélyezzük a Hangjelet
LD  (2834), A ; visszaírjuk a módosult értéket a rendszerváltozóba
OUT (5), A   ; és kiküldjük az értéket az 5-ös porta
```

Persze ennyitől még semmi nem történik, ez csak a hang kiadásának előkészítése. Jöhet a második lépés, ahol a hangmagasságok állítjuk be.

2. Hangmagasság (PITCH)

A hangmagasságot a **4-es** és az **5-ös** porta kiküldött PITCH értékkel tudjuk beállítani. Ez ráadásul azonnal meg is szólal, ha a *Hangjel* engedélyezve van.

Tehát a **PITCH** értékét két porton keresztül tudjuk megadni, mivel egy portra, csak 1 byte, azaz 8 bit küldhető ki, ami 0 - 255 közötti szám ábrázolását teszi csak lehetővé, de a TVC **0 - 4095** közötti értékeket tud megszólaltatni. Ezt **12 biten** tudjuk ábrázolni, ezért van szükség a **4-es port 8 bitje** mellett az **5-ös port alsó 4 bitjére** is.

Például a 4000-es PITCH értéket úgy tudjuk kiküldeni, hogy a 4-es portra kerül a 12 bit alsó 8 bitje, azaz $4000 - \text{Int}(4000 / 256) = 160$, míg az 5-ös portra a felső 4 bit, azaz $\text{Int}(4000 / 256) = 15$

Íme a kód, ami megszólaltat egy hangot:

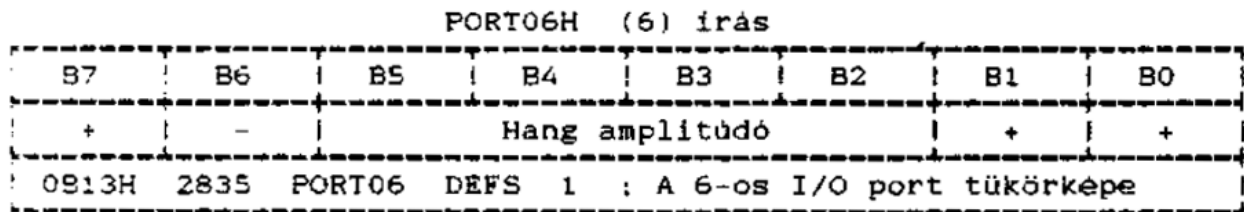
```
LD  HL, 2000   ; HL = PITCH értéke, ami most 2000
LD  A, L      ; A = PITCH alsó 8 bitje
OUT (4), A    ; kiküldjük a 4-es portra
LD  A, (2834) ; A = 5-ös port tükre
AND 128+64+32+16 ; kinullázzuk az alsó 4 bitet
OR  16       ; Hangjel bit 1-esre állítása
OR  H       ; majd "rákeverjük" a PITCH felső 4 bitjét
LD  (2834), A ; visszaírjuk a módosult értéket a rendszerváltozóba
OUT (5), A   ; és kiküldjük az 5-ös portra
```

Persze ez csak akkor fog megszólalni, ha a *Hangjel* engedélyezve van az 1. pontban leírtak szerint. Ennek engedélyezését végzi el a pirossal írt sor, amire akkor nincs szükség, ha korábban a *Hangjel* bit már bekapcsolásra került és menet közben nem kapcsoljuk ki, mondjuk két hang közötti szünet miatt.

3. Hangerő (VOLUME)

Még egy paramétert be tudunk állítani és ez a hangerő (VOLUME) avagy az *amplitúdó*. Alapértelmezetten a hangerő a maximális értéken, 15-ön áll, de sosem tudhatjuk, hogy mi történt a TVC-n mielőtt elindult a programunk, így azt célszerű mindig beállítani magunknak.

A hangerőt a **6-os** porton keresztül tudjuk beállítani, a **2-5 biteken**. Mivel a hangerő **0 – 15** közötti értéket vehet fel, így 4 bit elegendő hozzá.

Kicsit macerás a megfelelő bitmaszk összeállítása amiatt, hogy a 2-5 biteken kell megadnunk a hangerőt anélkül, hogy a többi bitet felülírnánk, de azért semmi extra. A 6-os port rendszerváltozóban levő tükörképét kiolvassuk a decimális **2835** memóriacímről és azt felhasználva készítjük el a megfelelő kiküldendő byte-ot. Íme a kód:

```
LD A, 15 ; A regiszterbe betöltjük a kívánt VOLUME értéket, ez esetben 15-öt
SLA A ; mivel a porton a 2-5. bitekre kell írni, ezért 1 bittel eltoljuk balra az értéket
SLA A ; majd még 1 bittel, ezt követően a 2-5. biteken lesz a VOLUME értéke
LD L, A ; a két bittel balra eltolt hangerő értéket betöltjük az L regiszterbe
LD A, (2835) ; kiolvassuk a 6-os port tükörét a rendszerváltozóból
AND 128+64+2+1 ; az alsó és felső két-két bithez nem nyúlunk, a 2-5. biteket töröljük
OR L ; A regiszterre OR-al "rákeverjük" a 2 bittel eltolt hangerőt az L regiszterből
LD (2835), A ; visszaírjuk a módosult értéket a rendszerváltozóba
OUT (6), A ; kiküldjük az eredményt a 6-os portra és készen is vagyunk
```

Ha a hanglejátszásunk egyenletes hangerőn történik, akkor elég egyszer beállítani a hangerőt. Azonban ha a hangeffekteknél a hangerő is számít, akkor azt a műveletet ennek megfelelő gyakorisággal kell elvégezni.

4. Hangkitartás (DURATION)

A fenti hangerő beállító kód után bemásolva a 2. pontban, a hangmagasságnál ismertetett kódot, ahol egy PITCH 2000 frekvenciájú hangot adunk ki, majd ebből a két kódcskából álló forrás lefordítva és lefuttatva a következő BASIC utasítást valósítjuk meg assembly-ben:

SOUND PITCH 2000, VOLUME 15

Vagyis csak majdnem, ugyanis a mi assembly kódunk nemcsak, hogy kiadja a 2000-es frekvenciájú hangot 15-ös hangerőn, de az folyamatosan szólni is fog, amíg ki nem kapcsoljuk a TVC-t, vagy nem nyomunk egy *reset*-et :) Bizony, mivel nekünk kell arról gondoskodnunk, hogy egy kiadott hang meddig szóljon és ha ezt nem tesszük meg, akkor az utoljára kiküldött hang folyamatosan szól a végtelenségig. Ez egyébként alapvetően

egy jó dolog, mert ez azt jelenti, hogy amint kiküldtük a portra egy hangot, nincs vele több dolgunk se nekünk, se a TVC-nek mindaddig, amíg egy másik hangot nem szeretnénk kiadni, vagy kikapcsolni az éppen szóló hangot. Ez így elég CPU takarékos megoldás, szóval kezdjük el megkedvelni :)

De hogy tudjuk a hangot kikapcsolni?

Ez nagyon egyszerű, a *Hangjelet* kell letiltanunk. Ez pont ugyanaz a kód, amivel engedélyeztük, csak most 1-es helyett 0-ra állítjuk a megfelelő bitet. Így:

```
LD  A, (2834) ; A regiszterbe betöltjük az 5-ös port tükrét
AND 128+64 ; a felső 2. bit kivételével a többiit töröljük, a Hangjelet is!
LD  (2834), A ; visszaírjuk az értéket a rendszerváltozóba
OUT (5), A ; és kiküldjük az értéket az 5-ös porta
```

Na, akkor ezzel már nem fog örökre szólni a kiadott hang. Másoljuk be az előző két kódrészlet mögé közvetlenül és fordítsuk le. **Majd próbáljuk is ki!** Most meg annyi történik, hogy egy nagyon rövid időre megszólalt a hang, aztán semmi. **Miért?** Mert annyi ideig szól a hang, amíg a TVC végrehajtotta az utasításokat és oda nem ért a hang kikapcsoláshoz. És ez gépi kódban elég gyorsan megtörténik.

Szóval valahogy időzítenünk kellene a hang kitartását.

Erre számos módszer van, de nekünk az lenne a szerencsés, hogy ha valami nagyon pontos időzítést tudnánk használni, ami lehetőleg a CPU-t se nagyon terheli le, szóval nem egy egy helyben toporgó ciklus, ami alatt semmi mást nem tudunk csinálni, így a játékunkat / programunkat se tudjuk futtatni.

I. megoldás a **rendszer timer** lekérdezése. Ezt a decimális **2845**-ös memóriacímen találjuk és az a jó benne, hogy a **20 ms**-enként végrehajtott megszakítás automatikusan növeli eggyel, tehát óraként, vagy stopperként is lehet használni, ami a TVC bekapcsolásától számolja az eltelt 20 ms-ek számát. Ezzel csak az a baj, hogy mivel ez egy 16 bites cím, így **1311** másodpercenként ($65536 * 20 / 1000$) lenullázódik és újra kezd a számolást, ami bekavarhat nekünk, ha nem figyelünk erre oda.

II. megoldás, hogy megvárjuk a képernyőfrissítést, ami egy játék esetében amúgy is célszerű, és szintén **20 ms**-enként következik be. Ha elég gyors a kódunk (*márpedig illik annak lennie*), azaz egy főciklusa lefut egy képernyőfrissítés alatt, akkor a főciklusunkban valahol elhelyezett **HALT** megadja ezt a **20 ms**-es ütemet a hanglejátszás időzítéséhez.

III. megoldás, hogy a rendszermegszívást végét átirányítjuk a saját megszakítás rutinunkra és az egész hang- és zenelejátszást ebben a megszakításrutinban futtatjuk, amit a TVC 20 ms-enként automatikusan meg fog hívni. A *TVC Boing Ball Demo* ezt a megoldást alkalmazza, ha valakit érdekel, abban meg tudja nézni hogyan.

De próbáljuk ki, hogy a kis programocskánkba tegyük be a hang kikapcsolás elé **5 darab HALT** utasítást, ami ugye azt jelenti, hogy $5*20 = 100$ ms-ig fog szólni a hangunk, ami még mindig csak **0,1** másodperc, de már egy jól hallható időtartam, mielőtt kikapcsolnánk.

Ezzel az időzítés működik, mindenünk megvan, hogy hangot játszunk le TVC-n, akár egy zenét is.

5. Hang megszólaltatása (forráskód)

Aki lusta volt a kódrészleteket a leírtak szerint összemásolni, annak itt van egyben az egyet prűttenő kis programunk TVC Studio-ba bemásolható és fordítható változata:

```
ORG 6639 ; A program kezdőcíme
;{BASIC Header
DB $0F,$0A,$0,$DD ; "10 PRINT" - basic token
DB 'USR' ; "USR"
DB $96 ; "("
DB '6659' ; "6659"
DB $95,$FF ; ")"
DB 0,0,0,0 ; 5 db 0, hogy 6659-nél kezdődjön a kód
;}

;{egy hang kiadása
SOUND LD A,15 ; A = VOLUME értéke
SLA A ; 1 bittel eltoljuk balra az értéket
SLA A ; majd még 1 bittel
LD L,A ; L = a két bittel balra eltoltt hangerő érték
LD A,(2835) ; kiolvassuk a 6-os port tükrét
AND 128+64+2+1 ; a 2-5. biteket töröljük
OR L ; OR-al "rákeverjük" a 2 bittel eltoltt hangerőt
LD (2835),A ; visszaírjuk a rendszerváltozóba
OUT (6),A ; kiküldjük az eredményt a 6-os portra
; PITCH 2000
LD HL,2000 ; HL = PITCH értéke, ami most 2000
LD A,L ; A = PITCH alsó 8 bitje
OUT (4),A ; kiküldjük a 4-es portra
LD A,(2834) ; A = 5-ös port tükre
AND 128+64+32+16 ; kinullázzuk az alsó 4 bitet
OR 16 ; Hangjel bit 1-esre állítása
OR H ; majd "rákeverjük" a PITCH felső 4 bitjét
LD (2834),A ; visszaírjuk a rendszerváltozóba
OUT (5),A ; és kiküldjük az 5-ös portra
; duration
HALT ; várunk
HALT ; 5 db
HALT ; cursor-megszakítást
HALT ; ezzel időzítve
HALT ; a hangunkat 100 ms-el
; Hangjel ki
LD A,(2834) ; A regiszterbe betöltjük az 5-ös port tükrét
AND 128+64 ; a felső 2. bit kivételével a többi töröljük
LD (2834),A ; visszaírjuk a rendszerváltozóba
OUT (5),A ; és kiküldjük az értéket az 5-ös portra
;}
RET ; visszatérünk BASIC-be
END
```

6. Zene lejátszása

Oké, prűttenni már tudunk, de hogy lesz ebből zene?

Úgy, hogy le kell szépen tárolni a „kottánkat”, majd azon végigmenve lejátszani azt. Ha egyetlen hangerőn játszunk le a zenénket, akkor az adatokba a **PITCH** és **DURATION** értékeket elegendő felváltva megadni, majd mondjuk egy **0** értékkel jelezni, hogy a zene végére értünk. Ezt követően nincs más dolgunk, mint minden főciklusban – ami egy elhelyezett **HALT** utasítás esetén **20 ms**-enként lefut egyszer - egy hangot megszólaltatni vagy kitartani azt a hangot, amit utoljára megszólaltattunk és mellette vezérelhetjük a játékunkat is. Ha egy hang kitartási ideje lejárt, akkor kiolvassuk a „kottánkból” a következő hangot és megszólaltatjuk. Mindezt addig ismételjük, amíg a kotta végére nem értünk. A **4095**-ös PITCH érték szünet hangnak felel meg.

A következő forráskód egy az egyben beilleszthető a **TVC Studio**-ba és fordítható, futtatható, csak a **CAS** fájl létrehozása opciót kell bepipálni. **ESC**-re kilép a program BASIC-be.

```

; zenelejátszás példa
ORG 6639 ; A program kezdőcíme
;{BASIC Header
DB $0F,$0A,$0,$DD ; "10 PRINT" - basic token
DB 'USR' ; "USR"
DB $96 ; "("
DB '7000' ; "7000"
DB $95,$FF ; ")"
DS 346,$0 ; 346 db 0
;}

;{konstansok
SOUND_PORT_LO EQU 4 ; 0-7.bitek: sound PITCH alsó 8 bit
SOUND_PORT_HI EQU 5 ; 0-3.bitek: sound PITCH felső 4 bit
VOLUME_PORT EQU 6 ; 2-5.bitek: sound VOLUME portja
PORT_5_MEM_MIRROR EQU 2834 ; a 5-ös port tükörképe a memóriában
PORT_6_MEM_MIRROR EQU 2835 ; a 6-os port tükörképe a memóriában
KEYBOARD_7 EQU 2904 ; bill. mátrix 7.sor
KEY_ESC EQU 8 ; Esc gomb bitje a mátrixban
;}

JP INIT

;{változók
MUSIC_POS DW 0 ; zene pozíció
DURATION DB 0 ; hang kitartásából ennyi van hátra
;}

;{INIT
LD HL,MUSIC
LD (MUSIC_POS),HL ; MUSIC_POS-t a MUSIC elejére állítjuk
CALL STOP_SOUND ; hangjel kikapcsolása
; Hangerő beállítása
LD A,15 ; A = VOLUME értéke
SLA A ; 1 bittel eltoljuk balra az értéket
SLA A ; majd még 1 bittel
LD L,A ; L = 2 bittel eltolt hangerő érték
LD A,(PORT_6_MEM_MIRROR) ; kiolvassuk a 6-os port tükkrét
AND 128+64+2+1 ; a 2-5. biteket töröljük
OR L ; OR-al "hozzáadjuk" a hangerőt
LD (PORT_6_MEM_MIRROR),A ; visszaírjuk a rendszerváltozóba
OUT (VOLUME_PORT),A ; kiküldjük az eredményt a 6-os portra
;}

;{MAIN_LOOP - főciklus
MAIN_LOOP HALT ; várakozás egy megszakításra
; Zene lejátszása
LD A,(DURATION) ; A = hang kitartásból hátralevő idő
OR A ; A = 0?
JP NZ,SOUND_OUT ; még nem nulla, ugrás hangkitartásra
; következő hang a zenéből
LD HL,(MUSIC_POS) ; HL = PITCH a kottából
LD A,(HL) ; A = PITCH alsó byte a kottából
LD E,A ; elrakjuk E regiszterbe
INC HL
LD A,(HL) ; A = PITCH felső byte a kottából
LD D,A ; DE = PITCH
INC HL
LD A,(HL) ; A = DURATION a kottából
LD (DURATION),A ; elmentjük a változóba
INC HL ; átlépjük a DURATION adatokat
INC HL ; HL a következő hangra mutat
LD (MUSIC_POS),HL ; Music pozíció mentése
; Zene végére értünk vizsgálat
OR A ; DURATION = 0?
JP NZ,SOUND_OUT ; ha nem, akkor kiadjuk a hangot
CALL STOP_SOUND ; ha igen, akkor vége a kottának
; ugrás vissza a Zene elejére
LD HL,MUSIC
LD (MUSIC_POS),HL ; MUSIC_POS = a zene eleje
JP OTHER_CODE ; ugrás a program további részére
; hang kiadása
SOUND_OUT LD A,E ; A = PITCH alsó 8 bitje
OUT (SOUND_PORT_LO),A ; kiküldjük a 4-es portra
LD A,(PORT_5_MEM_MIRROR) ; A = 5-ös port tükre
AND 128+64+32 ; kinullázuk az alsó 4 bitet
OR 16 ; Hangjel bit 1-esre állítása
OR D ; majd hozzáadjuk a PITCH felső 4 bitjét
LD (PORT_5_MEM_MIRROR),A ; visszaírjuk a rendszerváltozóba
OUT (SOUND_PORT_HI),A ; és kiküldjük az 5-ös portra
JP OTHER_CODE ; ugrás a program további részére

```

```

; hangkitartás időzítése
SOUND_DURATION DEC A ; DURATION = DURATION - 1
LD (DURATION),A ; elmentjük a változóba
; ide írhatjuk a játékunk kódját
OTHER_CODE NOP
; ESC gombra kilépés
LD A,(KEYBOARD_7) ; A = keyboard mátrix 7
CP KEY_ESC ; ESC-et nyomtak?
JP Z,THE_END ; ha igen, akkor ugrás a kilépésre
JP MAIN_LOOP ; vissza a főciklus elejére
;}

;{THE_END
THE_END CALL STOP_SOUND ; hangjel kikapcsolása
RET ; visszatérünk BASIC-be
;}

;{STOP_SOUND - HANGJEL tiltása
STOP_SOUND LD A,(PORT_5_MEM_MIRROR) ; A = 5-ös port tükre
AND 128+64 ; töröljük a "HANGJEL" bitet
LD (PORT_5_MEM_MIRROR),A ; visszaírjuk a rendszerváltozóba
OUT (SOUND_PORT_HI),A ; majd kiküldjük a portra
RET ; vissza a hívóhoz
;}

;{MUSIC - a zenénk hangjai: PITCH, DURATION párok egymás után
MUSIC DW 3349,10,3503,10,3349,10,3503,10,3598,20,4095,1,3598,20
DW 3349,10,3503,10,3349,10,3503,10,3598,20,4095,1,3598,20
DW 3723,10,3701,10,3652,10,3598,10,3537,20,3652,20
DW 3598,10,3537,10,3503,10,3431,10,3349,20,4095,1,3349,20
DW 4095,40 ; 4095 PITCH érték szünetet jelez
DW 0,0 ; 0 DURATION érték jelzi a zene végét
;}

END

```

13. Digitális hang lejátszása

1. Bevezető

A Videoton TV Computer (továbbiakban **TVC**) képes digitalizált hang lejátszására is.

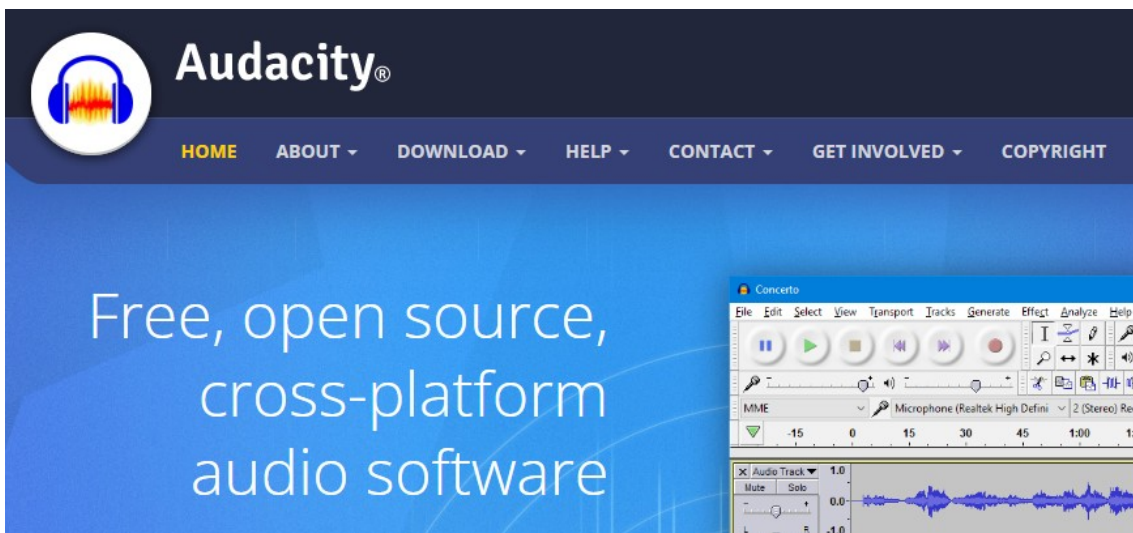
A '80-as években ehhez a hangot a magnó portról digitalizáltuk, vagy közvetlenül egy mikrofonról, vagy magnószalagra felvett hangból. A megfelelő magnóport időzített olvasásával letárolható volt a hangminta a TVC memóriájába, majd onnan vissza lehetett játszani, vagy el is lehetett menteni.

Ennek az alapja, hogy az 5-ös port 4. bitjébe 0-át írva letilthatjuk a hangjelet. Ekkor az amplitúdó értéknek (hangerő) megfelelő jelszint jelenik meg a TVC hangkimenetén, ilyen módon az amplitúdó-szabályozó áramkör durva, 4 bites digital / analóg konverterként működhet, azaz 4 bites digitális hang lejátszására lesz alkalmas. Ehhez a 6-os port 2-5. bitjeire - ami a hangerő (amplitúdó) érték -, kell kiküldeni a digitalizált hang bitjeit, a hangminta frekvenciájának, azaz a mintavételezésnek megfelelő sebességgel.

2. Hangminta előállítása

Manapság megfelelő hangmintát vagy találunk az interneten és le tudjuk tölteni valamilyen elterjedt formátumban (wav, mp3, etc.). vagy mi magunk álltjuk elő mikrofonról rögzítve, esetleg egy létező hangfájlból kivágva. Akármilyen forrásból is származik a hangmintánk, a célszerű az, hogy a TVC-n történő lejátszáshoz egy **8 - 44 KHz** közötti, **8 bites, mono**, azaz 1 csatornás wav fájlt állítsunk elő, mert abból könnyen konvertálható az az adatfolyam, amit már a TVC is le tud játszani.

Ehhez én az ingyenesen letölthető és használható **Audacity** programot javaslom (<https://www.audacityteam.org>), amivel egyszerűen átkonvertálható bármilyen ismertebb hangformátum a kívánt wav fájl formátumra, de ezen túl is egy jó hangszerkesztő program.

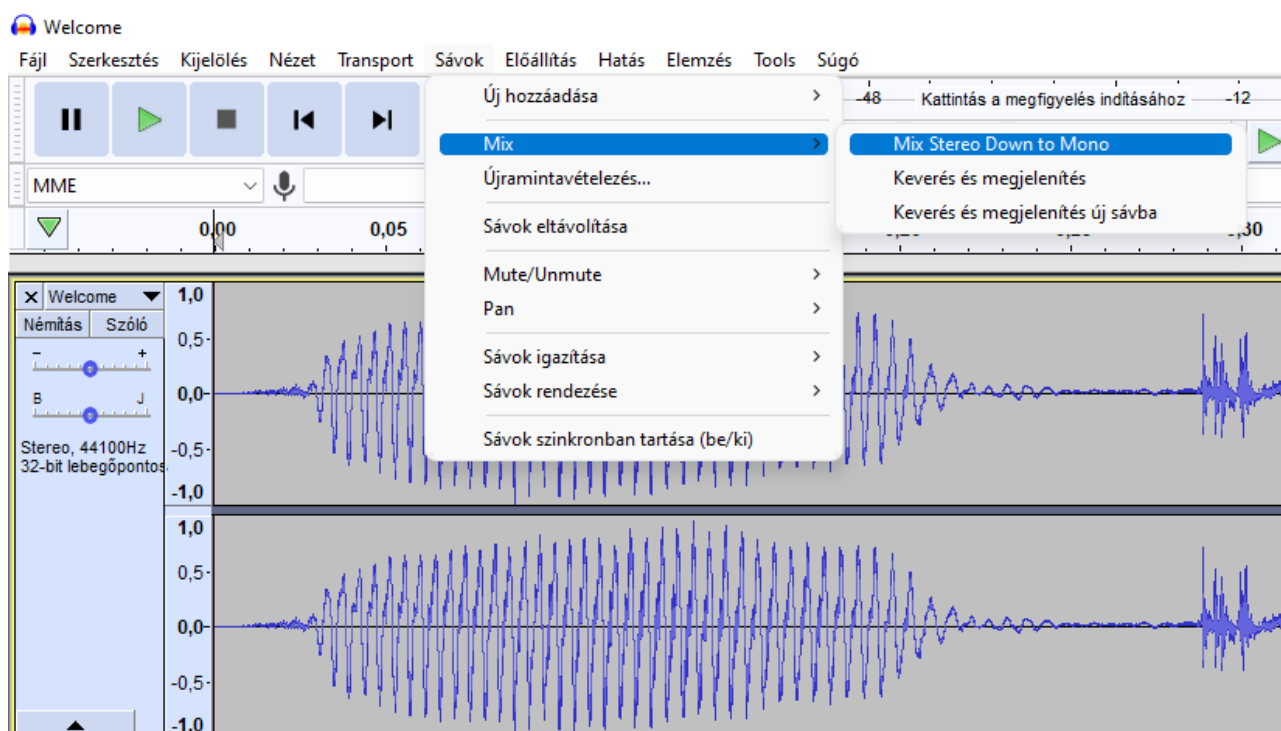

Minél tisztább, egyszerűbb, zajmentesebb forrás hanggal érdemes próbálkozni, mivel a 4 bitre konvertálás miatt amúgy is sokat fog torzulni a hang és romlani a minősége.

A konvertálás lépései a következők:

A leírás az Audacity 3.1.3 verziója alapján készült, ettől a későbbi verziók eltérhetnek.

1. Nyissuk meg a hangfájlunkat: **Fájl** menü, **Megnyitás** almenüben.
2. Ha sztereó a hangminta, akkor konvertáljuk monóra a **Sávok** menü, **Mix** almenü – **Mix Stereo Down to Mono** menüponttal, mivel a TVC hangja is monó, így csak feleslegesen nagyobb lenne a digi adat sztereó forrás esetén, és problémásabb a lejátszása.

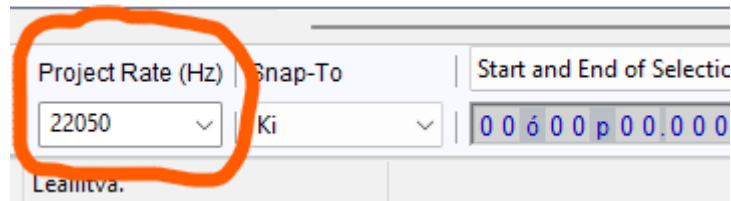

3. Ha a hangminta elején és / vagy végén szünetek vannak (sima, egyenes vonal), azokat vágjuk le (kijelölés egérrel, majd **DEL** gomb), mert csak szükségtelenül növelni fogják a hangmintát, és a digi hangunk méretét.

4. Ezután a hangfájl frekvenciáját állítsuk át **8, 11, vagy 22 KHz**-re, esetleg **44 KHz**-re. Minél kisebb a frekvencia, annál kisebb méretű lesz a végső digi fájl, ami a TVC szűkös memóriája miatt fontos szempont. Ha van hely, akkor persze a nagyobb frekvencia jobb hangminőséget eredményez. De az is lényeges, hogy a Z80 processzor sebessége miatt bármilyen frekvenciát sem fog tudni lejátszani a TVC. Én **11025 Hz**-es, vagy **22050 Hz**-es, esetleg maximum **44100 Hz**-es értéket javaslok.

Az **Audacity 3.1.3**-as verziójában erre a főablak alján levő sávban, a bal alsó sarokban van lehetőség, ott állítsuk be a kívánt frekvencia értéket (**Project Rate (Hz)**). Ha eddig például **44 100 Hz**-es volt a hangfájlunk, vagy magasabb frekvenciájú, akkor hallhatóan romlani fog a

hangminőség, és a hangerő is **8000 Hz** vagy **11025 Hz**-re állított érték esetében, de ez sajnos ezzel jár.

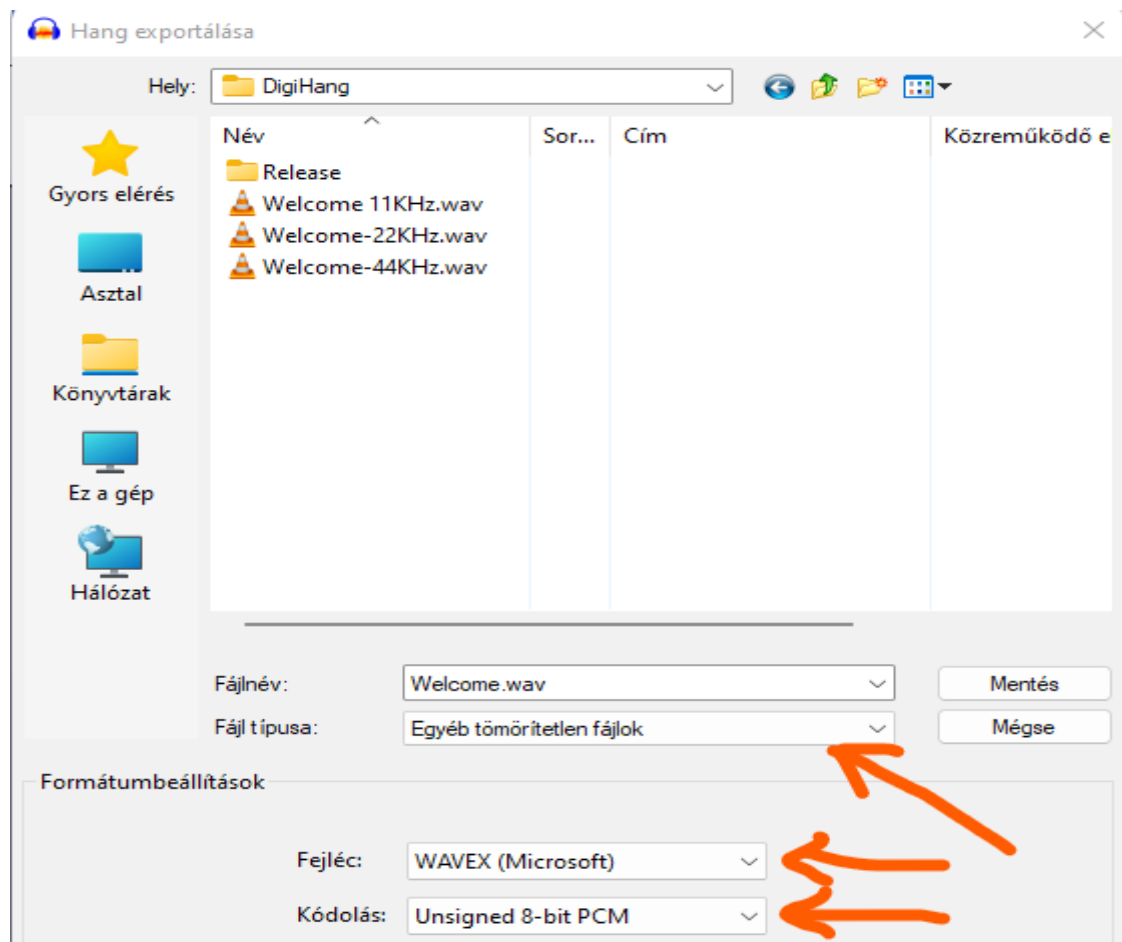

5. Ezt követően exportáljuk ki a hangmintát wav fájlba a **Fájl** menü, **Export** almenü, **Export as WAV** menüpontjával. **Fontos, hogy a feljövő dialógusablakban állítsuk be a következőket:**

Fájl típusa: Egyéb tömörített fájlok

Fejléc: WAVEX (Microsoft)

Kódolás: Unsigned 8-bit PCM

Így kapunk a beállításunk szerinti 8-44KHz közötti, 8 bites, monó wav fájlt, amit már szinte csak 4 bitesre kell alakítanunk, hogy le tudjuk játszani TVC-n is.

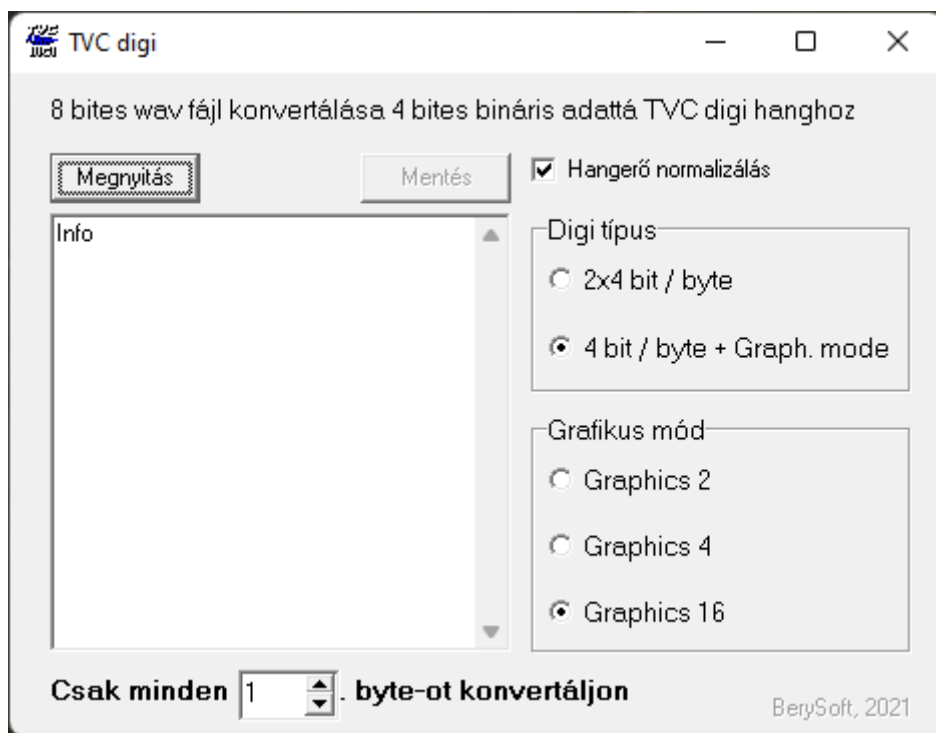
3. A digi hang konvertálása

Az előállított wav fájl még nem egészen felel meg nekünk a TVC-s lejátszáshoz, egyrészt mert tartalmazza a **WAV fájlok fejlécét**, másrészt mert **8 bites** hangminta van benne, miközben a TVC csak **4 bites** digi hang lejátszására képes.

Ezért írtam egy egyszerű kis konvertáló programot, ami feldolgozza a megnyitott, **szigorúan 8 bites és monó wav fájlt**, majd képes belőle menteni egy bináris fájlt, amit TVC-n már le tudunk játszani.

Ez a programocska **TVCdigi** névre hallgat (**TVCdigi.exe**) és reményeim szerint Windows 95-től Windows 11-ig minden Windows változaton működik.

A **TVC digi** program

A **Megnyitás** gombbal tudjuk betölteni az **Audacity-ből** kiexportált 8 bites, monó wav fájlunkat.

Majd a **Mentés** gombbal tudjuk kimenteni a lekonvertált bináris fájlt.

Hangerő normalizálása checkbox bekapcsolt állapotában némileg módosítja a wav fájl hangerejét, amennyiben a maximális amplitúdó értéke nem éri el a lehetséges legnagyobb értéket. Ilyenkor ezzel arányosan növel meg minden értéket. Ez halkabb wav fájlok esetén hangosítást eredményez.

A **Digi típus** kétféle exportálási módot takar:

2x4 bit / byte - mivel csak 4 bitet foglal egyetlen mintánk, így egy byte-on 2 mintát tárolva menti ki a digitalizált hangot, ilyen módon csökkentve a digi hang méretét, azaz a memórafoglalását.

4 bit / byte + Graph. mode – ebben az esetben olyan formátumban menti ki a digi adatokat, hogy egy byte-ot egy az egyben ki lehet küldeni a TVC **6-os** portjára, amihez meg kell adni, hogy a programban melyik grafikus módot fogjuk használni, mivel azt a **6-os** port **0-1.** bitjei tartalmazzák, így nem szabad a port írásakor azt elállítanunk. Ez leginkább akkor hasznos, ha például játék közben szeretnénk lejátszani a hangmintát és amiatt a hangmegszakításban nincs idő arra, hogy összeállítsuk a 6-os porta kiküldendő byte-ban a grafikus mód bitjeit, vagy tologassuk az 1 byte-on tárolt 2x4 bitnyi információt.

Ha egyszerűen csak önmagában szeretnénk egy digi hangot lejátszani, miközben mást nem csinál a programunk, akkor az első opció (2x4 bit / byte) a jobb választás.

Csak minden [1]. byte-ot konvertáljon – ezzel a beállítással tudjuk minőségromlás mellett csökkenteni a digi hangunk méretét. Ha csak minden 2. byte-ot konvertálunk, akkor fele akkora lesz a végeredmény, de a mintavételezés felét is eldobjuk, így ez nyilvánvalóan minőségromlással jár. Ezt lehet, hogy némelyik hangeffekt, zaj esetében meg tudjuk tenni anélkül, hogy drasztikusan lerontsuk a minőséget. Első körben érdemes mindig 1-en hagyni ezt az értéket, majd ha szükséges próbálgatni, hogy 1-2 byte kihagyása milyen eredményt hoz.

4. Digi hang lejátszása TVC-n

A 4 bites konvertált hangtól ne várjon senki olyan minőséget, amilyen az eredeti forrás hang volt. A 4 bit a 8 bithez képest is erős minőségromlást okoz, ezért hallhatóan gyengébb minőségű lesz a végeredmény. Ha pedig a frekvenciát is lentebb vesszük, a hang halkulhat is és a minőségéből is veszíthet.

A digi hangot lejátszó kód elmélete a következő:

- Előkészítésként letiltjuk a hangjelet az 5-ös port 5. bitjét nullázva (és az 4. bitet is nullázzuk, ami a hang megszakítás), majd a kódba linkelt digitalizált adatokon egy ciklusban, byte-onként végigmegyünk az elejétől.
- Először az aktuális kiolvasott digi hang byte felső 4 bitjét tesszük ki a 6-os port 2-5. bitjeire, ami a hangerő (amplitúdó).
- Ezt követően tartunk egy előre kikalkulált mértékű szünetet, amitől a lejátszás sebessége megegyezik az eredeti hangminta mintavételezése frekvenciájával.
- Majd az aktuális kiolvasott digi hang byte alsó 4 bitjét tesszük ki a 6-os port 2-5. bitjeire.
- Ismét tartunk egy megfelelő mértékű szünetet a következő 4 bit kiküldése előtt.

- Ha még nem értünk a végére, akkor kiolvassuk a következő byte-ot a digi hang adatokból, majd ugrunk a 2. pontra.
- Az adatfolyam végére értünk, a digi hang lejátszása befejeződött.

5. A digi hang lejátszó forrása

Következzen a lejátszást megvalósító assembly forráskód, amit a **TVC Developer Tool v2.26** verziójában készítettem, de **TVCStudio 1.7.0**-ban is lefordul futtatható **cas** fájlra.

A konvertált digi fájl **DigiSound.bin** néven van beillesztve a forrás végén **INCBIN** utasítással.

A **DIGI_SOUND_LENGTH** konstans tartalmazza a konvertált digi fájl hosszát.

A **DIGI_DELAY** nevű konstansban van két hang közötti várakozó ciklus hossza. Ezt a digi hang frekvenciájához kell igazítani. A példában egy **22 050 Hz**-es mintához van beállítva az érték **5-re**. Próbálgatással lehet belőni a megfelelő értéket. **1-255** közötti értékek állíthatók be.

44 Khz esetén lehet, hogy akár ki is vehetők ezek a szünetek két hangminta lejátszása közül.

Ha a keleténél alacsonyabb a DIGI_DELAY értéke, a hang magasabb lesz és gyorsabb lesz a lejátszás sebessége. A szükségesnél nagyobb érték esetében pedig lassabb és mélyebb lesz a hangzás.

```

; DigiHang - szimpla digitális hang lejátszó TVC-re
; Bertók Zsolt, BerySoft - 2022. június 14.
ORG    6639          ; A program kezdőcíme
; BASIC fejléc
DB    $0F,$0A,$0,$DD ; "10 PRINT" - BASIC token
DB    'USR'          ; "USR"
DB    $96            ; "("
DB    '6659'        ; "6659"
DB    $95,$FF       ; ")"
DB    0,0,0,0       ; így 20 byte a BASIC header
; hangjel tiltása
INIT    LD    A,(PORT_5_MEM_MIRROR) ; A regiszterbe az 5-ös port tükre
AND    255-32-16      ; 5. bit (hangjel) és 4. bit (Hang IT) törlése
LD    (PORT_5_MEM_MIRROR),A ; az új érték elmentése
OUT    (5),A         ; érték kiküldése az 5-ös portra is
LD    A,(PORT_6_MEM_MIRROR) ; A regiszterbe a 6-os port tükre
AND    128+64+2+1    ; kinullázzuk a 2-5. biteket, az amplitúdót
LD    (PORT_6_MEM_MIRROR),A ; új érték elmentése
LD    C,A           ; C regiszterbe is eltároljuk
; regiszterek előkészítése a lejátszáshoz
LD    HL,DIGI_SOUND ; HL a digi hang elejére mutat
LD    DE,DIGI_SOUND_LENGTH ; DE = digi hang hossza

```

```

; a lejátszó ciklusa
PLAY LD A,(HL) ; A regiszterben az aktuális digi hang
; felső 4 bit lejátszása
SRL A ; jobbra eltoljuk A regiszter bitjeit kétszer,
SRL A ; így a felső 4 bit kerül az 5-2. bitekre
AND 32+16+8+4 ; alsó-felső 2 bitet nullázzuk
LD B,A ; B regiszterbe elmentjük A regiszter értékét
LD A,C ; A regiszterben 6-os port elmentett értéke
OR B ; "rákeverjük" a digi hangot a 2-5. bitekre
OUT (6),A ; kiküldjük az amplitúdó értéket a 6-os portra
; szünetet tartunk (DIGI_DELAY-t a frekvenciához kell állítani)
LD B,DIGI_DELAY ; a szünet hossza
DELAY_1 DJNZ DELAY_1 ; önmagára ugró ciklus a szünet hosszáig
; alsó 4 bit lejátszása
LD A,(HL) ; A regiszterben a digi hang aktuális byte-ja
SLA A ; balra eltoljuk A regiszter bitjeit kétszer,
SLA A ; így az alsó 4 bit kerül az 5-2. bitekre
AND 32+16+8+4 ; alsó-felső 2 bitet nullázzuk
LD B,A ; B regiszterbe elmentjük A regiszter értékét
LD A,C ; A regiszterben 6-os port elmentett értéke
OR B ; "rákeverjük" a digi hangot a 2-5. bitekre
OUT (6),A ; kiküldjük az amplitúdó értéket a 6-os portra
; mintavételezésnek megfelelő szünetet tartunk ismét
LD B,DIGI_DELAY ; a szünet hossza
DELAY_2 DJNZ DELAY_2 ; önmagára ugró ciklus a szünet hosszáig
; ciklus vége
INC HL ; HL a következő lejátszandó byte-ra mutat
DEC DE ; csökkentjük a hátralevő byte-ok számát
LD A,D ; ellenőrizzük, hogy
OR E ; nulla-e
JP NZ,PLAY ; ha nem, akkor ugrás a lejátszó ciklus elejére
; hangerő nullázása (némítás)
LD A,C ; A regiszterbe a 6-os port értéke 0-ás hangerővel
LD (PORT_6_MEM_MIRROR),A ; érték elmentése a port memória tükörbe
OUT (6),A ; érték kiküldése a 6-os portra is
; visszatérünk a BASIC-be, vagy a hívási helyre
RET
; konstansok
PORT_5_MEM_MIRROR EQU 2834 ; a 5-ös port tükörképe a memóriában
PORT_6_MEM_MIRROR EQU 2835 ; a 6-os port tükörképe a memóriában
DIGI_SOUND_LENGTH EQU 8753 ; a digi hang hossza byte-okban
DIGI_DELAY EQU 5 ; két hang közötti szünet hossza
; digi hang linkelése bináris include-ként (INCBIN)
; minden byte-ja két digi hangot tartalmaz a felső és az alsó 4 biten
DIGI_SOUND INCBIN "DigiSound.bin"
END ; a program vége

```

Játék közben, hangmegszakításból egy kicsit másképp kell a digi hangot lejátszani. Ezt majd egy másik doksiban, vagy ennek egy későbbi folytatásában írom le.

14. Rendszerváltozók

Rendszerváltozók az U0 memórialapon (a hossz byte-okban van megadva)

Hex cím	Dec. cím	Hossz	Név	Leírás
0003	3	1	P_SAVE	Memória lapozás értéke
0030	48	8	OS_ENTRY	ROM funkciók belépési pontja (rst \$30)
0038	56	8	IT_ENTRY	Megszakítás-kezelő belépési pontja
0040	64	192		Csatoló kártya azonosítók
0B00	2816	8	IN_TABLE	Input hozzárendelési táblázat
0B08	2824	8	OUT_TABLE	Output hozzárendelési táblázat
0B10	2832	1	INT_DES	Megszakítás által kezelt eszköz
0B11	2833	1	PORT_03	A 3-as port memória tükre
0B12	2834	1	PORT_05	Az 5-ös port memória tükre
0B13	2835	1	PORT_06	A 6-os port memória tükre
0B14	2836	1	SND_ACTIVE	FF: hang folyamatban
0B15	2837	1	SND_IRQ	FF: új hang megszakítja a folyamatban levőt
0B16	2838	1	STOP_FLAG	FF: CTRL+ESC lett lenyomva
0B17	2839	2	ST_LIMIT	A verem alsó limitje, amikor FILL hajtódik végre
0B19	2841	2	HI_MEM	A BASIC legfelső memóriacíme
0B1b	2843	1	P3RAM	0: Page 3 (U3) RAM teszt OK; 1: Page 3 RAM teszt fault
0B1C	2844	1	EX_DEF	Csatoló kártya alapértelmezett hozzárendelése
0B1D	2845	2	INT_INC	Timer – minden 20 ms-ben növeli a megszakítás-kezelő
0B1F	2847	1	IRQ_STAT	Megszakítás engedélyezése a csatoló kártyák számára
0B20	2848	1	INT_FLAG	Megszakítás folyamatban
0B21	2849	1	WARM_FLAG	FF: "meleg" reset folyamatban
0B22	2850	1	COLD_FLAG	FF: "meleg" reset letiltva
0B23	2851	20	INFUNC	Rendszer funkciók inicializációs része
0B37	2871	10	OUTFUNC	Rendszer funkciók befejező része
0B41	2881	8	INT_EXIT	Megszakítás-kezelő befejező része
0B49	2889	2	STACKT	Stack Pointer átmeneti tárolója

Magnó változók

Hex cím	Dec cím.	Hossz	Név	Leírás
0B6B	2923	1	BUFFER	0: nem pufferelt; FF: pufferelt fájl
0B6C	2924	1	REMRED	Magnó motor vezérlés kiválasztása
0B6D	2925	1	PROTECT	0: nem védett; FF: védett fájl
0B6E	2926	1	EOF	FF: end of file
0B6F	2927	2	MUDDLE	CRC alapértéke

A vonalhúzás, a keret és szövegkiírás változói

Hex cím	Dec cím.	Hossz	Név	Leírás
0B4B	2891	1	L_MODE	Vonal felülírási módja <i>0: felülírás; 1: OR; 2: AND; 3: XOR</i>
0B4C	2892	1	L_STYLE	Vonalhúzás stílusa
0B4D	2893	1	INK	Vonal / szöveg szín <i>(Palette index vagy Graphics 16 szín)</i>
0B4E	2894	1	PAPER	Szöveg háttérszín <i>(Palette index vagy Graphics 16 szín)</i>
0B4F	2895	1	BORDER	Keret szín <i>(Bit 7: intenzitás; 5: zöld; 3: vörös; 1: kék)</i>
0B50	2896	1	V_FLAG	Karakter felülírási → <i>0: felülírás; 1: láthatatlan tinta; 2: átlátszó háttér; 3: láthatatlan tinta + átlátszó háttér</i>

L_STYLE – vonalhúzás stílusa

STYLE	1:	_____
STYLE	2:	.....
STYLE	3:	-----
STYLE	4:	-----
STYLE	5:	.....
STYLE	6:	-----
STYLE	7:	-----
STYLE	8:	-----
STYLE	9:	-----
STYLE	10:	-----
STYLE	11:	-----
STYLE	12:	-----
STYLE	13:	-----
STYLE	14:	-----

BASIC változók

Hex cím	Dec cím	Hossz	Név	Leírás
0008	8	25		BASIC hibakezelő rutinok
0021	33	14	USRTAB	BASIC EXT utasítás címtáblázat

Soros vonal változók

Hex cím	Dec. cím	Hossz	Név	Leírás
0B69	2821	1	BAUD	Soros vonal sebessége BAUD-ban
0B6A	2822	1	FORMAT	USART mód
0B71	2829	1	SER_OK	Órajel - 0: OK; FF: nem OK

Billentyűzet változók

hex addr.	dec.addr	Length	Name	Decription
0B51	2897	10	PICTURE	Billentyűzet matrix 10 sora (a megszakítás-kezelő tölti fel minden 20 ms-ben)
0B5B	2907	10	OLD_PICT	A billentyűzet mátrix előző állapota
0B65	2917	1	DELAY_KEY	Auto-repeat késleletés
0B66	2918	1	LOCK_KEY	CAPS / SHIFT / ALT gombot állapota
0B67	2919	1	RATE_KEY	Auto-repeat sebessége 20 ms-es egységekben
0B68	2920	1	HOLD_DIS	FF: CTRL+P-nek nincs hatása

Keyboard Matrix

LINE	PICTURE		B7	B6	B5	B4	B3	B2	B1	B0
	hex.	dec.								
0	0B51	2897	! 4	' 1	1	/ 6	& 0	" 2	+ 3	% 5
1	0B52	2898	= 7	ö 0	o 0	# *	ü 0	) 9	(8	~ ^
2	0B53	2899	R	Q	@	Z	:	W	E	T
3	0B54	2900	U	P	U	{ [	ö 0	o 0	I	}]
4	0B55	2901	F	A	> <	H	\	S	D	G
5	0B56	2902	J	E	ö 0	RET	A	L	K	DEL
6	0B57	2903	V	Y	LOCK	N	SHIFT	X	C	B
7	0B58	2904	M	=	SPACE	CTRL	ESC	:	?	ALT
8	0B59	2905		LEFT	RIGHT	ACC	FIRE	DOWN	UP	INS
9	0B5A	2906		LEFT	RIGHT	ACC	FIRE	DOWN	UP	

Line 8: internal and Joystick #1; Line 9: Joystick #2

Joystick lekérdezés példa:

```
ld    A,($0B59)
and   64
call  nz,MOVE_LEFT
ld    A,($0B59)
and   32
call  nz,MOVE_RIGHT
```

```
; A = billentyűzet mátrix 8. sora, amiben a 1. joystick is van
; minden bit törlése, kivéve a joystick BAL irányt
; ha nem nulla, akkor a balra mozgás meghívása
; A = billentyűzet mátrix 8. sora, újra
; minden bit törlése, kivéve a joystick JOBB irányt
; ha nem nulla, akkor a jobbra mozgás meghívása
```

15. Rendszer memóriaterületek

Rendszer memóriaterületek a U0 memórialapon (a hossz byte-okban van megadva)

Hex cím	Dec cím	Hossz	Név	Leírás
0100	256	1600		ASCII képernyő (64 oszlop x 25 sor) [1]
0740	1856	960		Úradefiniálható karakterek mátrixa (karakterek: 128 - 223 x 10 byte)[2]
0B72	2930	15		Videó munkaterület
0B81	2945	100		I/O munkaterület
0BE5	3045	10		Billentyűzet munkaterület
0BEF	3055	1		Hang munkaterület
0BF0	3056	600		Magnó munkaterület [3]
0E48	3656	80		Editor munkaterület [1]
0E98	3736	20	PROG_ID	"TV COMPUTER BASIC" szöveg (ROM v1.3-tól)
0EAC	3756	2048	STACK	Rendszer verem [5]
16AC	5804	835		BASIC munkaterület [4]

[1] Ezeket a memóriaterületeket szabadon felhasználhatod egy assembly programban.

[2] Szabadon felhasználhatod, ha nem használod a programodban a 128-223 karaktereket.

[3] Szabadon felhasználhatod, ha nem végzel fájlműveleteket a programodban.

[4] Szabadon felhasználhatod, ha nem használasz BASIC / ROM funkciókat.

[5] A Stack (verem) egy része is felhasználható, ha nincs sok veremművelet az assembly programban. Egy normál program általában 10 egymás utáni PUSH-nál (POP nélkül), és ugyanennyi szubrutin hívásnál (RET nélkül) többet nem használ egymás után, ehhez pedig 40 byte-nyi verem is elég lehet, a Stack pedig 2048 byte méretű.

16. Portok

Dec.	Hex.	R/W	Leírás
0	0	W	Keret színe; bit 1: Blue; 3: Red; 5: Green; 7: Intensity
1	1	W	Printer adat
2	2	W	Bit 2-7: memória lapozás (<i>előtte a 2-es memóriacímre kell beállítani</i>)
3	3	W	Bit 0-3: bill. mátrix sor kiválasztás; 6-7: csatolókártya 0-3 IOMEM
4	4	W	Hang (<i>PITCH</i>) érték alacsony byte-ja
5	5	W	Bit 0-3: hang magas byte; 4: hang tiltás(1); 5: hang IT engdélyezve(1); 6-7: magnó vezérlés (6: bal magnó csatlakozó; 7 jobb magnó csat.)
6	6	W	Bit 0-1: graphics mód; 2-5: hangerő; 7: printer / STROBE
7	7	W	Cursor/Hang-negszakítás törlése (<i>bármilyen értéket kiküldve</i>)
15	0	W	Bit 4-5: VIDEORAM bank kiválasztás 64k+ gépen. Értéke: (BANK - 1) * 16
16	10	W	Slot #0: soros vonal adat
17	11	W	Slot #0: soros vonal USART mód kiválasztása
32	20	W	Slot #1: soros vonal adat
33	21	W	Slot #1: soros vonal USART mód kiválasztása
48	30	W	Slot #2: soros vonal adat
49	31	W	Slot #2: soros vonal USART mód kiválasztása
64	40	W	Slot #3: soros vonal adat
65	41	W	Slot #3: soros vonal USART mód kiválasztása
80	50	W	Magnó kimenő jel
88	58	R	Billentyűzet mátrix kijelölt sorának beolvasása (előtte kiválasztás a 3-as porton)
89	59	R	Bit 0-3: 0-3 csatoló megszakítás kérés; 4: Cursor/hang-megszakítás kérés; 5: magnó adat; 6: fekete-fehér(0) / színes (1) mód; 7: printer ACK
90	0	R	Bit 0-1: 0. csatoló ID; 2-3: 1. csatoló ID; 4-5: 2. csatoló ID; 6-7: 3. csat. ID ID 00: serial line; ID 10: floppy interface; ID 01: not used; ID 11: not spec.
91	0	R	Frekvencia generátor osztó törlése a pontos időzítéshez (ki kell olvasni!)
96	60	W	Palette 0. szín
97	61	W	Palette 1. szín
98	62	W	Palette 2. szín
99	63	W	Palette 3. szín
112	70	W	Bit 0-4: CRTC 6845 regiszter kiválasztása (értékei: 0 - 17)
113	71	R/W	CRTC 6845 regiszter adat

Példák a portok használatára:

Set the **Dark Blue, Cyan, Dark Red, and Yellow** colors palette in **Graphics 4** mode:

```
ld A,$1      ; A = Dark Blue color
out ($60),A  ; set Dark Blue color to Palette Color #0
ld A,$51     ; A = Cyan color
out ($61),A  ; set Cyan color to Palette Color #1
ld A,$4      ; A = Dark Red color
out ($62),A  ; set Dark Red color to Palette Color #2
ld A,$54     ; A = Yellow color
out ($63),A  ; set Yellow color to Palette Color #0
```

Set Border color to Dark Blue

```
ld A,$1      ; A = Dark Blue color
out ($0),A   ; set border color to Dark Blue
```

Set Graphics 16 mode

```
ld B,2       ; B = 2 → Graphics 16 mode code (0: Graphics 2; 1: Graphics 4)
ld A,($0B13) ; A = Port #6 mirror in the memory (system variable)
and 128+64+32+16+8+4 ; clear bit #0 and #1 → graphic mode bits
or B         ; set graphic mode to bit #0 and #1
ld ($0B13),A ; save value to port #6 mirror system variable
out ($6),A   ; send value to port
```

Set Sound ON

```
ld A,($0B12) ; A = port #5 mirror from system variable
and 128+64   ; clear low 6 bits
or $F        ; enable sound sign (bit #4)
ld ($0B12),A ; set new value to port #5 mirror system variable
out ($5),A   ; send new value to port #5
```

Sound

```
ld HL,$E5D   ; HL = octave 4; note #A value (PITCH in BASIC)
ld A,L       ; A = note low byte
out ($4),A   ; send low byte to SOUND port
ld A,($0B12) ; A = port #5 mirror from system variable
and 128+64+32+16 ; clear low 4 bits for the note high 4 bits
or H         ; A = port #5 value or note high 4 bits
out ($5),A   ; send value to port #5
```

Set Sound Volume

```
ld    A,$F          ; A = Volume value (0-15)
sla   A             ; shift bits to left
sla   A             ; shift bits to left → A = volume on #2 - #5 bits.
ld    E,A           ; E = A
ld    A,($0B13)     ; A = port #6 mirror system variable
and   A,128+64+2+1 ; clear #2 - #5 bits (volume bits)
or    E             ; A = port #6 value or Volume value on #2-#5 bits
ld    ($0B13),A     ; set new value to port #6 mirror
out   ($6),A        ; send Volume to port #6
```